

Avstrija se je poslovila od predsednika Franza Jonasa

DUNAJ. — V ponedeljek je napravil mogočen vtis pogreb zveznega predsednika Avstrije Franza Jonasa. Okoli 150 državnikov in diplomatov iz štiridesetih dežel sveta in nad sto tisoč Dunajčanov, je bilo v špalirju na Ringstraße, kjer se je pomikal kondukt od parlamenta do Schwarzenbergovega trga. V skupni komemoraciji parlamenta in zveznega sveta je predsednik parlamenta Benya v svojem govoru povedal med drugim tudi tole: „Zmotno je, če nekdo meni, da smo s smrtjo državnega poglavarja manj prizadeti, ker smo bili nanjo pripravljani. Jonas se ni nikoli silil v ospredje, vendar je bil zmerom na svojem mestu, če je moral izpolniti važne državne naloge. Pokojni predsednik je bil več kot samo častni naslednik Rennerja, Körnerja in Schärfa. Bil je simbol načel naše demokratične republike, v kateri so vse funkcije te države dostopne slehernemu državljanu.“ Nato je v svečanem državnem žalnem aktu povzel besedo zvezni kancler dr. Bruno Kreisky, na centralnem pokopališču pa se je pred predsedniško grobnico od pokojnega Franza Jonasa v imenu Socialistične stranke Avstrije poslovila gospa ministrica Hertha Firnberg.

Žitara vas: Socialisti brez koncepta za razvoj občine

Ta očitek je naslovlila opozicija na zadnji seji občinskega sveta na župana M. Posoda in njegovo vodilno stranko. Kakor je dokazala obravnava dnevnega reda, so občani upravičeno ogorčeni nad „dosežki“ Posodove politike.

Ceprav je razveseljivo, da je občina zaključila leto 1973 z denarnim presežkom okoli 400.000 šilingov, to še zdaleka ne pomeni, da je občinsko vodstvo dobro razpolagalo s sredstvi. Najbolj občutljiva pomanjkljivost — za domačine in tujce — v žitrajški občini so slabe občinske ceste in poti. Za izgradnjo le-teh ni pravega koncepta; če je nuja že velika, se pač po sili pravi.

Vodilno stranko so najbolj kritizirali zaradi samovoljnega vodenja občinskih poslov, konkretno zaradi tega, ker se občinsko vodstvo ne zmeni dosti za najugodnejše ponudbe, ako je treba realizirati važnejše projekte. Preveč je splošnih predlogov in sklepov v pomembnih zadevah, zategadelj ni zadovoljivega napredka.

ENOSTRANSKO INFORMIRANJE

prakticira občina v zadevah tujkega prometa. Na vprašanje slovenskih mandatarjev Golavčnika in Hribernika, zakaj da nista bila povabljeni na informacijsko sejo v Haus der Heimat, je referent Eisner (ÖVP) dejal: Nočemo politike pri tujkem prometu! Vprašanje je: katere ne?

Golavčnik je zahteval večkratno poročanje o tujkem prometu v občinskem predstojništvu, kajti drugače se dogaja vse bolj na skrivnem. Nadalje je vodja slovenske frakcije kritiziral način, kako občina ob-

haja „dan starih“, da tozadevni referent starih ljudi ne nagovori tudi v slovenščini (ki je v večini njih domača govorica). Toda referent Eisner je takoj povedal, da ostane pri „nemškem“ načinu.

SLOVENCEV NAJ NI?

Ljudje govorijo, da bo občina prevzela „Haus der Heimat“. Glede tega je Hribernik želel pojasniti, župan mu je dal vedeti, da to ne drži. Hribernik se je tudi pozanimal, kaj da je bil predmet intervjuja med ORF in županom. Župan Posod: „Damit die deutsche Seite auch einmal zu Wort kommt.“ Zgleda, da so na Koroškem Nemci diskriminirani in ne Slovenci.

Medtem smo videli ta intervju že v televiziji in občani imajo vnovič dokaz, da gospod Posod ne mara Slovencev, da župan noče dvojezičnih tabel. Vrhu tega menda vidi nevarnost za glavo marsikaterega Slovenceva... Zanimivo.

NEJASNOSTI GLEDE GASILSKEGA DOMA V MIKLAVČEVEM

Občinski svet je sklenil sofinancirati brizgalno za požarno brambo v Miklavčevem. S tem v zvezi je zastopnik Občinske volilne skupnosti, Hribernik hotel vedeti, kako je s proračuni za gasilski dom v Miklavčevem; obsodil je politiko tajnosti in zakrivanja. Tej kritiki se je pridružila tudi ÖVP, saj se spet in spet sklepa brez natančnih priprav.

OBČINSKE POTI

Po daljši debati so občinski odborniki soglasno sklenili sofinanciranje izgradnje poti

iz Proboja v Goselno vas. Del te poti sicer spada k dobrolski občini, vendar je pot za žitrajčane ter za tujski promet precejšnjega pomena. Po splošnem sklepu o gradnji otroškega vrtca je občinski svet glasoval o predlogu slovenskega občinskega odbornika J. Urha. Vsi so se izrekli za to, da občina pomaga vzdrževati pot k posestvom Tancerja, Brumnika in Rigelnika iz Št. Lipša na Zagorje. -kl-

Bomba na slovensko šolo

Pri Sv. Ivanu v Trstu so pognali v soboto ponoči fašistični storilci v zrak del poslopja slovenske šole. Na srečo atentat ni povzročil človeških žrtev. Kot javljajo časopisi, policija zaslišuje že večje število osumlencev.

Podli atentat je vzbudil v Trstu val ogorčenja. Tako je dal po atentatu politični tajnik Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka posebno izjavo, v kateri poziva vsedržavljanke italijanske stranke, naj razpustijo fašistično organizacijo in vabi ob atentatu vse Slovence v zamejstvu, naj se združijo in preprečijo, da bi zločinska roka zopet posegla po našem narodnem telesu tako, kakor je posegla v času fašizma.

Kmetijsko-gospodinjstva šola ŠT. RUPERT pri Velikovcu vabi na

zaključno prireditev in razstavo v prostorih šole

RAZSTAVO šivanja in ročnih del si morete ogledati v soboto, 4. maja, popoldne in v nedeljo, 5. maja, ves dan.

Dobrote in sladkosti KUHINJSKE UMETNOSTI si lahko ogledate in pokusite v soboto popoldne in v nedeljo; z razstave pa lahko odnesete kupljeno šele v nedeljo po 16. uri.

KULTURNA PRIREDITEV bo v nedeljo, 5. maja. Prva je ob 13.30 uri, celotna ponovitev ob 16. uri.

SPORED PRIREDITVE:

1. Dobrodošli! (Veseli pozdrav)
2. Brezskrbna mladost. (Prizor s petjem in rajanjem)
3. Govornikova beseda.
4. „Prisegam“. (Igra v treh dejanjih)
5. Ptiček poje in dekleta z njim...
6. Izbira ni lahka... (Za veseli konec)

Svidenja se vesele učenke šole

Iznajdbe in odkritja?

V dunajski „Die Presse“ od 19. aprila se je lotil tržaškega vprašanja v zvezi s cono A in B tudi priznani strokovnjak za narodno in manjšinsko pravo, dr. Theodor Veiter.

V članku sicer mrgoli pogreškov in celo potvorb, česar bi si ugledna „Die Presse“, ki jo baje urejujejo sami doktorji, ne smela privoščiti. In četudi ni mogoče oporekati dobri volji in prizadevnosti, je treba na najbolj grobe pogreške in potvorbe le odgovoriti, najsi so poleg drugega gotovo nenamerne in zgolj izraz profesorjevih čustev in simpatij (vsakdo ima pač svoj okus), ki Slovencem, da ne govorimo o jugoslovanski državi, nikakor niso naklonjene.

Pomuditi se je pri naslednjih Veiterjevih trditvah:

„V zgodovinski dobi so Slovenci v resnici dosegli Jadransko morje samo na enem mestu, namreč v Nabrežini (Aurisina) nad Trstom. Na slovenskem naseljenem območju (pa) je bila obala pogosto naseljena z Italijani, kot že za Placita del Risano iz leta 804.“

Ne vem, ali gre za italijansko romantiko ali za nesimpatijo do Slovencev, toda potvorbi sta dve.

Prvič, Slovenci nikakor niso bili dosegli Jadranskega morja samo na enem mestu (pri Nabrežini), ampak nesporno na vsem, približno 20 km dolgem bregu (še danes se imenuje Ereg) med Trstom oz. predmestjem Barkovljami in Tržičem (Monfalcone) in na spodnji strani Trsta od predmestja Škedenja (po domače Ščedna, ital. Servola) do Milj (Muggia), to je v zalivu pri Žavljah. Tam so ostali ne le vso avstrijsko dobo, ampak celo vso dobo fašistične Italije do po zadnji vojni, ko so v nasprotju z določili Londonskega sporazuma začeli ob slovenskih vaseh graditi italijanske proti-vasi z istrskimi begunci in odzematimi slovenskim kmetom zemljo za industrijske gradnje ter tako nasilno spreminjati etnično stanje tega območja.

In drugič, težko bi govorili o Italijanih sploh leta 804. kot o etnični skupnosti, kajti le-ta se začena oblikovati šele po kulturni renesansi in skupna zavest italijanstva vsega „škornja“ se utrdi šele po združitvi italijanskih dežel leta 1861. Veiter se lahko prepriča o tem, če sledi primeru tržaških Italijanov pod Avstrijo, kdaj se je začela iredenta. Po njegovi logiki bi tudi Trst in Gorica, ker je bilo tam vedno nekaj ljudi, ki so govorili nemško, morala pripadati, če ne Nemčiji vsaj Avstriji in to po njegovem narodnostnem pravu, ki je v avstrijskem primeru pravzaprav zgodovinsko pravo.

Potem, „Iz (Jugoslaviji) prepuščenega področja Istre in Zadra (je) zbežalo ali bilo pregnanih (po zadnji vojni) 300.000 Italijanov...“

Prvič, če je bilo to število samo iz Istre in Zadra, sta morali ti dve območji ostati več kot prazni. V resnici pa ne gre le za Istrane in Zadrčane, ampak tudi za Dalmatince italijanskega porekla, ki so bivali poleg Zadra tudi v drugih dalmatinskih mestih, ki so bila pod Jugoslavijo. V primeru Istranov pa tudi ne gre edino za ljudi italijanskega porekla, ki so bili naseljevali zahodno istrsko obalo, obala mesta in delno notranja mesta.

Gre tudi za ljudi, po jeziku in kulturi slovensko hrvaškega porekla, ki so odšli, ker so bili po stoletni tradiciji povezani z Benetkami in njih življenjsko-kulturnim okoljem, ali pa tudi iz čistega računa (v Trstu se je takrat vse dobilo) in v Italiji imajo še danes kot istrski begunci povsod privilegije, toda edino dokler se izjavljajo za čiste Italijane. Pripomniti je tudi treba, da se je v Istri skozi stoletja vse do začetka našega stoletja ohranilo celo cirilmetodijsko staroslovansko bogoslužje, ki ga je Dunaj prav na pritisk liberalnih italijanskih krogov končno pustil zatreti. In da je takoj po priključitvi Istre k Italiji po prvi vojni prišlo ob prvih volitvah v rimski parlament (mislim da leta 1921) v istrskih krajih do krvavih spopadov s fašisti, ker je bil Istranom prisiljeni italijanski nacionalizem tuj nasproti stari tradiciji Benetk.

„Za cono B (da je torej) gotovo, da je v zvezi z italijansko mirovno pogodbo prišla le pod jugoslovansko upravo in ni v nikakem primeru jugoslovansko ozemlje.“

V tem primeru gre za Veiterjevo potvorbo, kajti mirovna pogodba je leta 1947 prisodila Jugoslaviji današnjo ozemlje Primorske in Istre, za cono A in B pod anglo-ameriško in jugoslovansko upravo pa je šele leta 1954 Londonski sporazum določil umik Američanov in Angležev iz Trsta in s tem je bila cona A s Trstom dodeljena Italiji, cona B pa Jugoslaviji. In naslednja trditev: — „Če sedaj Jugoslavija očitno zastav-

lja pogajanja, ki pomenijo dejansko raztegnitev njene suverenosti na cono B, potem je to v nasprotju z narodnostnim pravom, pa naj bo to na podlagi dejanskih razmer še tako razumljivo. Dokler Italija ne bo sklenila z Jugoslavijo „Ostvertraga“, se ne bo s tem v zvezi nečesar spremenilo, toliko časa mora ostati cona B vojni konj.“

To zavajanje ni le pogrešno in polno ignorance, ampak naravnost banalno in bi se ga noben resen časopis (razen „Die Presse“) niti ne upal objaviti. Veiter hoče vsiliti nekaj, kar niti sami Italijani nočejo. Kako bi veljala narodnostna razmejitev, smo ugotovili že poprej, ko smo povedali, da notranja Istra in tržaški Breg nista bila italijanska v etničnem smislu. Razmejitev po narodnostni meji bi naredila Trst kot otok na jugoslovanskem ozemlju in spet istrski obalni pas brez povezave z Italijo. Na tako narodnostnopravno rešitev pa se Italijani, razumljivo, ne sklicujejo in se tudi nikoli niso. Niti ne zahtevajo priključitve cone B. Sklicujejo se edino na to, da italijanska suverenost nad cono B, ki je bila res mednarodnopravno italijansko ozemlje, z Londonskim sporazumom še ni ugasnila, ker v sporazumu ni posebej rečeno, da je prišla pod jugoslovansko suverenost. To stališče je mogoče razumeti edino, tako da bi cona B postala italijanska, kakor hitro bi naj v Jugoslaviji razmere bile drugačne, recimo nekoč v evropski skupnosti in še kaj primerov.

To pa Jugoslavlani razumljivo zavračajo kot čisto špekulacijo. In tako postane cona B samo plod domišljije zakotnih krogov, ki so v Avstriji z doktorjem Veiterjem vred očitno še bolj ohlapni kot v Italiji. s. i.

Mednarodna konferenca o manjšinah v Trstu

TRST. — Mednarodna konferenca o manjšinah bo v juniju, in sicer, kot je znano, od 3. junija do 7. junija 1974. Tako je sklenil odbor, ki je dal pobudo in bo konferenco tudi organiziral.

Mednarodna konferenca o manjšinah v Trstu se je porodila iz kulturne pripravljenosti in iz točno izražene volje, ki je prišla na dan v deželnem merilu ter iz stimulantne politične predpostavke, ki jo predstavlja prisotnost narodne manjšine. Slovenska manjšina je danes eden izmed najbolj pomenljivih dejavnikov sodelovanja in miroljubnega sožitja bodisi v notranjosti deželne skupnosti kot tudi v širšem merilu med Italijo in Jugoslavijo. Trst je tako postal neke vrste simbol in si je pridobil pravico — pravzaprav je to že dolžnost — da pripravi konferenco, saj dnevno doživlja prakso »odprte meje« in to bodisi navzven kot tudi do različnega prebivalstva v notranjosti.

Iz teh predpostavk je prišlo do pobude, ki hoče dvigniti problem sicer krajevnega pomena na mednarodni, predvsem evropski nivo. Pobudniki so se tega lotili v prepričanju, da izkustvo in odgovornost, pridobljeni na tem delikatnem področju zaščite narodnih manjšin, predstavljajo pomemben doprinos za prihodnost milijonov ljudi, ki živijo kot člani manjšine. Inicijativni odbor je hotel poglobiti diskusijo in primerjati ideje z znanstveniki in strokovnjaki, ki so preučili pojave v zvezi z manj-

šinami in s predstavniki samih manjšin. Pripravljalno delo je bilo dolgo in zahtevno, saj traja že od leta 1971. Dosedanji stiki, ki so jih pobudniki imeli na mednarodni ravni, so dokazali aktualnost problemov in pomembnost mednarodne konference, ki naj bo dokaz in pričevanje o suobnem in demokratičnem odnosu do manjšin.

V drugi fazi je prišlo do pripravljalne konference, katere se je udeležilo kakih 40 strokovnjakov in znanstvenikov iz raznih krajev sveta in ki so orisali manjšinska vprašanja z raznih vidikov. Obenem so na tej konferenci, ki je bila v Nabrežini od 15. do 17. novembra 1973, govorili tudi sami predstavniki manjšin, tako da so res prišle na dan indikacije za prihodnje delo konference. Soglasno je bila tudi izražena volja, da se nanovo definira in z zgodovinske in kulturne strani označi in ovrednoti sam koncept manjšine. Iz tega bi morali priti na dan tudi novi elementi za klasifikacijo manjšin v Evropi. Pripravljalna konferenca je poudarila potrebo po novem in drugačnem pristopu k vprašanju manjšin, ki je bil do druge svetovne vojne skoro izključno etnološkega in političnega tipa.

Na znanstveni ravni je novembrska konferenca prispevala nekaj načrtov interdisciplinarnih študij, ki bodo udeležence junjske konference seznanile z različnimi podatki in s stanjem raziskav na nekaterih prioritetnih področjih, kot so: dejavnost

mednarodnih organizacij; uporaba jezika, šola, prosveta in javna občila; juridično-institucionalni vidiki manjšinskih vprašanj.

Novost te pobude, ki jo lahko definiramo za edinstveno na mednarodni ravni, v prvi vrsti predstavlja interdisciplinarnost, ki je pravzaprav osnova pripravljalnega dela in diskusijskih skupin na mednarodni konferenci.

Čeprav bo junjska konferenca v celoti posvečena narodnim in etničnim manjšinam, bodo posebno posvetovanje posvetili tudi problemom novih manjšin, ki prihajajo na dan v Evropi.

Nevarni radioaktivni alarmi v Avstriji

DUNAJ. — Avstrijske varnostne oblasti imajo zadnje čase polne roke dela. Njene strokovne skupine obiskujejo bolnišnice, lekarniške obrate, laboratorije, jedrska središča na Dunaju in v Seibersdorfu, da bi odkrile, kaj je na stvari z radioaktivnimi atentati oziroma radioaktivnimi alarmi, ki so pretekli dni vzburkali avstrijsko javnost.

Kakor je znano, je bil dan tak radioaktivni alarm v treh vlakih: tako so strokovnjaki, opremljeni z Geigerjevimi števci, prihiteli na južni kolodvor na Dunaju in preiskali brzi vlak Dunaj—Rim, potem ko so dobili telefonski klic, da se v tem vlaku nahajajo radioaktivne snovi. Strokovnjaki so takoj ugotovili, da sta v kupeju, v katerem je bil edini potnik dipl. inž. Nachtsheimer, dva sedeža okužena z radioaktivno snovjo. Ker za Nachtsheimerja ni bilo nevarnosti, je smel dunajski inženir nadaljevati pot z nekim drugim vlakom na Štajersko. Drug primer se je zgodil, potem ko je neznanec telefoniral nižjeavstrijskemu gasilskemu poelstvu, da je skrita v osebnem vlaku Dunaj—Linz radioaktivna snov. In res so tu odkrili zvišano radioaktivnost (stopnice in stranišče prvega vagona ter tla poštnega vagona).

Tretji primer se je zgodil v pospešenem vlaku Gradec—Beljak—Lienz, ko je anonimni klicar opozoril graško policijo, da je ta vlak okužen z radioaktivno snovjo, vendar preiskava ni odkrila ničesar nevarnega.

Potem se je zgodil še četrti primer radioaktivnega alarma na pariškem vzhodnem kolodvoru. Avstrijski konduktor brzega vlaka Dunaj—Pariz je iz strahu pred atomsko okužbo sprožil slepi alarm, češ da se v vlaku nahaja radioaktivna snov. Ko so strokovnjaki preiskali vlak, pa niso našli ničesar.

Medtem pa avstrijska državna policija raziskuje skrivnostne radioaktivne atentate, da bi jih pojasnila, posebno gre za tista dva vlaka (Dunaj—Rim in Dunaj—Linz), kjer so našli atomske snovi jodija in indija.

Sprčo teh sumljivih radioaktivnih alarmov je glavni tajnik avstrijskih državnih železnic dr. Pregant sporočil, da so avstrijske zvezne železnice razpisale premijo (nagrada) sto tisoč šilingov, ki naj bi jo dobil tisti, ki bi izsledil, odkril ali vsaj dal namig za aretacijo krivcev in storilcev za atomsko okužbo avstrijskih vlakov.

Prekosil je svojega mojstra

Voditelj neofašistične stranke (italijanskega socialnega gibanja) Almirante je v svojem govoru na Goldonijevem trgu v Trstu pred kratkim uporabil proti Slovencem najhujše izraze, ki jih lahko najdemo samo v slovarjih hujskačev k plemenski mržnji, saj je pozval oblasti, naj iztrebitjo „nosilce slovenskih bacilov“ iz vseh javnih uradov in ustanov, v katere so se vrinili pod krinko levega centra in po krivdi komunistične partije Italije. Almirante je pohvalil italijansko vlado, češ da je odločno nastopila proti Jugoslaviji v zadevi ozemlja bivše cone B. Govoril je tudi o možnosti zasedbe Jugoslavije s strani Sovjetske zveze.

Almirante je s svojimi psovki in hujskanjem k plemenski mržnji prekosil vse fašistične voditelje, ki so kdaj nastopili v Trstu, tako tudi požigalca Narodnega doma Giunto ter gotovo tudi samega duceja. S svojimi izbruhi je Almirante ponižal tudi samo poslansko zbornico, ki bi poslancem ne smela dovoljevati takšnih nastopov.

**Koroška stvarnost —
v NAŠEM TEDNIKU**

Napad na vojno akademijo

KAIRO. — Enajst mrtvih in 27 ranjenih je obračun napada na vojno in tehniško akademijo v Kairu, ki je še zaostрил odnose med Libijo in Egiptom. Kaže namreč, da je bil voditelj dvajseterice teroristov, ki so napadli akademijo, lani v Libiji, kjer je s tamkajšnjimi voditelji razpravljal o ustanovitvi odporniških enot v arabskih državah.

Po pisanju kairskih listov, naj bi bil omenjeni voditelj iraški državljani, čeprav ni iraškega rodu. Med zaslišanjem na državnem pravdništvu naj bi priznal, da je bila njegova naloga ustanoviti gibanja za strmoglavljenje Sadatovega režima. V ta namen naj bi se povezal predvsem z verskimi skrajneži, čeprav kaže, da so bili med njegovimi privrženci tudi nekateri levičarji. Po pisanju nekega libanonskega lista, naj bi imeli teroristi celo v načrtu umor predsednika Sadata, ki je le za las ušel smrti.

INFORMATION

Vedno več nemško-govorečih sodeželanov je pripravljenih, da se solidarizirajo s koroškimi Slovenci v boju za narodno enakopravnost. Zanimajo se za informacije z naše strani, zlasti ker spoznavajo, da večina nemških listov postavlja naš problem v napačno luč. V našem interesu je torej, da posredujemo tistim demokratom, ki ne obvladajo slovenskega jezika, informacije in analize o vseh vprašanjih, ki se porajajo ob nedemokratični avstrijski politiki v oziru na manjšine, in sicer v nemškem jeziku. V ta namen je Klub slov. študentov ponovno začel izdati nemški list „INFORMATION“.

Prva letošnja številka obravnava sledeča vprašanja:

- Solidarnostni komite in pomen zavezništva z nemškimi demokrati
- Vindišarska teorija
- Ocena študijske komisije Kreiskyja
- Recenzija brošure „Kärnten — ein Alarmzeichen“
- Krajše informacije o aktualnih dogodkih na Koroškem

Pozivamo vse rojake, da naročijo za svoje nemško-govoreče prijatelje in znance „INFORMATION“. Naročila pošljite na naslov: Klub slovenskih študentov, Mondscheingasse 11, 1070 Wien.

Cena posamezne številke: 5.— šilingov.

„INFORMATION“ bo izhajala večkrat na leto (posebno ob politično važnih dogodkih). List je mogoče abonirati tudi za

letno (posebno ob politično važnih dogodkih). List je mogoče abonirati tudi za

Klub slovenskih študentov

Iznajdbe in odkritja?

■ V dunajski „Die Presse“ od 19. aprila se je lotil tržaškega vprašanja v zvezi s cono A in B tudi priznani strokovnjak za narodno in manjšinsko pravo, dr. Theodor Veiter.

■ V članku sicer mrgoli pogreškov in celo potvorb, česar bi si ugledna „Die Presse“, ki jo baje urejujejo sami doktorji, ne smela privoščiti. In četudi ni mogoče oporekati dobri volji in prizadevnosti, je treba na najbolj grobe pogreške in potvorbe le odgovoriti, najsi so poleg drugega gotovo nenamerne in zgolj izraz profesorjevih čustev in simpatij (vsakdo ima pač svoj okus!), ki Slovencem, da ne govorimo o jugoslovanski državi, nikakor niso naklonjene.

■ Pomuditi se je pri naslednjih Veiterjevih trditvah:

„V zgodovinski dobi so Slovenci v resnici dosegli Jadransko morje samo na enem mestu, namreč v Nabrežini (Aurisina) nad Trstom. Na slovenskem naseljenem območju (pa) je bila obala pogosto naseljena z Italijani, kot že za Placita del Risano iz leta 804.“

Ne vem, ali gre za italijansko romantiko ali za nesimpatijo do Slovencev, toda potvorbi sta dve.

■ Prvič, Slovenci nikakor niso bili dosegli Jadranskega morja samo na enem mestu (pri Nabrežini), ampak nesporno na vsem, približno 20 km dolgem bregu (še danes se imenuje Ereg) med Trstom oz. predmestjem Barkovljami in Tržičem (Monfalcone) in na spodnji strani Trsta od predmestja Škedenja (po domače Ščedna, ital. Servola) do Milj (Muggia), to je v zalivu pri Žavljah. Tam so ostali ne le vso avstrijsko dobo, ampak celo vso dobo fašistične Italije do po zadnji vojni, ko so v nasprotju z določili Londonskega sporazuma začeli ob slovenskih vaseh graditi italijanske proti-vasi z istrskimi begunci in odvzemati slovenskim kmetom zemljo za industrijske gradnje ter tako nasilno spreminjati etnično stanje tega območja.

■ In drugič, težko bi govorili o Italijanih sploh leta 804. kot o etnični skupnosti, kajti le-ta se začelja oblikovati šele po kulturni renesansi in skupna zavest italijanstva vsega „škornja“ se utrdi šele po združitvi italijanskih dežel leta 1861. Veiter se lahko prepriča o tem, če sledi primeru tržaških Italijanov pod Avstrijo, kdaj se je začela irendenta. Po njegovi logiki bi tudi Trst in Gorica, ker je bilo tam vedno nekaj ljudi, ki so govorili nemško, morala pripadati, če ne Nemčiji vsaj Avstriji in to po njegovem narodnostnem pravu, ki je v avstrijskem primeru pravzaprav zgodovinsko pravo.

■ Potem, „Iz (Jugoslaviji) prepuščenega področja Istre in Zadra (je) zbežalo ali bilo pregnanih (po zadnji vojni) 300.000 Italijanov...“

■ Prvič, če je bilo to število samo iz Istre in Zadra, sta morali ti dve območji ostati več kot prazni. V resnici pa ne gre le za Istrane in Zadrčane, ampak tudi za Dalmatince italijanskega porekla, ki so bivali poleg Zadra tudi v drugih dalmatinskih mestih, ki so bila pod Jugoslavijo. V primeru Istranov pa tudi ne gre edino za ljudi italijanskega porekla, ki so bili naseljevali zahodno istrsko obalo, obala mesta in delno notranja mesta.

■ Gre tudi za ljudi, po jeziku in kulturi slovensko hrvaškega porekla, ki so odšli, ker so bili po stoletni tradiciji povezani z Benetkami in njih življenjsko-kulturnim okoljem, ali pa tudi iz čistega računa (v Trstu se je takrat vse dobilo) in v Italiji imajo še danes kot istrski begunci povsod privilegije, toda edino dokler se izjavljajo za čiste Italijane. Pripomniti je tudi treba, da se je v Istri skozi stoletja vse do začetka našega stoletja ohranilo celo cirilmetodijsko staroslovansko bogoslužje, ki ga je Dunaj prav na pritisk liberalnih italijanskih krogov končno pustil zatreti. In da je takoj po priključitvi Istre k Italiji po prvi vojni prišlo ob prvih volitvah v rimski parlament (mislim da leta 1921) v istrskih krajih do krvavih spopadov s fašisti, ker je bil Istranom prisiljeni italijanski nacionalizem tuj nasproti stari tradiciji Benetk.

■ „Za cono B (da je torej) gotovo, da je v zvezi z italijansko mirovno pogodbo prišla le pod jugoslovansko upravo in ni v nikakem primeru jugoslovansko ozemlje.“

■ V tem primeru gre za Veiterjevo potvorbo, kajti mirovna pogodba je leta 1947 prisodila Jugoslaviji današnje ozemlje Primorske in Istre, za cono A in B pod anglo-ameriško in jugoslovansko upravo pa je šele leta 1954 Londonski sporazum določil umik Američanov in Angležev iz Trsta in s tem je bila cona A s Trstom dodeljena Italiji, cona B pa Jugoslaviji. In naslednja trditev: — „Če sedaj Jugoslavija očitno zastav-

lja pogajanja, ki pomenijo dejansko raztegnitev njene suverenosti na cono B, potem je to v nasprotju z narodnostnim pravom, pa naj bo to na podlagi dejanskih razmer še tako razumljivo. Dokler Italija ne bo sklenila z Jugoslavijo „Ostvertaga“, se ne bo s tem v zvezi nečesar spremenilo, toliko časa mora ostati cona B vojni konj.“

■ To zavajanje ni le pogrešno in polno ignorance, ampak naravnost banalno in bi se ga noben resen časopis (razen „Die Presse“) niti ne upal objaviti. Veiter hoče vsiliti nekaj, kar niti sami Italijani nočejo. Kako bi veljala narodnostna razmejitev, smo ugotovili že poprej, ko smo povedali, da notranja Istra in tržaški Breg nista bila italijanska v etničnem smislu. Razmejitev po narodnostni meji bi naredila Trst kot otok na jugoslovanskem ozemlju in spet istrski obalni pas brez povezave z Italijo. Na tako narodnostnopravno rešitev pa se Italijani, razumljivo, ne sklicujejo in se tudi nikoli niso. Niti ne zahtevajo priključitve cone B. Sklicujejo se edino na to, da italijanska suverenost nad cono B, ki je bila res mednarodnopravno italijanska ozemlje, z Londonskim sporazumom še ni ugasnila, ker v sporazumu ni posebej rečeno, da je prišla pod jugoslovansko suverenost. To stališče je mogoče razumeti edino, tako da bi cona B postala italijanska, kakor hitro bi naj v Jugoslaviji razmere bile drugačne, recimo nekoč v evropski skupnosti in še kaj primerov.

■ To pa Jugoslovani razumljivo zavračajo kot čisto špekulacijo. In tako postane cona B samo plod domišljije zakonitih krogov, ki so v Avstriji z doktorjem Veiterjem vred očitno še bolj ohlapni kot v Italiji. s. i.

Mednarodna konferenca o manjšinah v Trstu

TRST. — Mednarodna konferenca o manjšinah bo v juniju, in sicer, kot je znano, od 3. junija do 7. junija 1974. Tako je sklenil odbor, ki je dal pobudo in bo konferenco tudi organiziral.

Mednarodna konferenca o manjšinah v Trstu se je porodila iz kulturne pripravljenosti in iz točno izražene volje, ki je prišla na dan v deželni merilu ter iz stimulantne politične predpostavke, ki jo predstavlja prisotnost narodne manjšine. Slovenska manjšina je danes eden izmed najbolj pomenljivih dejavnikov sodelovanja in miroljubnega sožitja bodisi v notranjosti deželne skupnosti kot tudi v širšem merilu med Italijo in Jugoslavijo. Trst je tako postal neke vrste simbol in si je pridobil pravico — pravzaprav je to že dolžnost — da pripravi konferenco, saj dnevno doživlja prakso »odprte meje« in to bodisi navzven kot tudi do različnega prebivalstva v notranjosti.

Iz teh predpostavk je prišlo do pobude, ki hoče dvigniti problem sicer krajevnega pomena na mednarodni, predvsem evropski nivo. Pobudniki so se tega lotili v prepričanju, da izkustvo in odgovornost, pridobljeni na tem delikatnem področju zaščitne narodnih manjšin, predstavljajo pomemben doprinos za prihodnost milijonov ljudi, ki živijo kot člani manjšine. Inicijativni odbor je hotel poglobiti diskusijo in primerjati ideje z znanstveniki in strokovnjaki, ki so preučili pojave v zvezi z manj-

šinami in s predstavniki samih manjšin. Pripravljalno delo je bilo dolgo in zahtevno, saj traja že od leta 1971. Dosedanji stiki, ki so jih pobudniki imeli na mednarodni ravni, so dokazali aktualnost problema in pomembnost mednarodne konference, ki naj bo dokaz in pričevanje o svobodnem in demokratičnem odnosu do manjšin.

V drugi fazi je prišlo do pripravljalne konference, katere se je udeležilo kakih 40 strokovnjakov in znanstvenikov iz raznih krajev sveta in ki so orisali manjšinska vprašanja z raznih vidikov. Obenem so na tej konferenci, ki je bila v Nabrežini od 15. do 17. novembra 1973, govorili tudi sami predstavniki manjšin, tako da so res prišle na dan indikacije za prihodnje delo konference. Soglasno je bila tudi izražena volja, da se nanovo definira in z zgodovinske in kulturne strani označi in ovrednoti sam koncept manjšine. Iz tega bi morali priti na dan tudi novi elementi za klasifikacijo manjšin v Evropi. Pripravljalna konferenca je poudarila potrebo po novem in drugačnem pristopu k vprašanju manjšin, ki je bil do druge svetovne vojne skoro izključno etnološkega in političnega tipa.

Na znanstveni ravni je novembrska konferenca prispevala nekaj načrtov interdisciplinarnih študij, ki bodo udeležence junjske konference seznanile z različnimi podatki in s stanjem raziskav na nekaterih prioritetnih področjih, kot so: dejavnost

mednarodnih organizacij; uporaba jezika, šola, prosveta in javna občila; juridično-institucionalni vidiki manjšinskih vprašanj. Novost te pobude, ki jo lahko definiramo za edinstveno na mednarodni ravni, v prvi vrsti predstavlja interdisciplinarnost, ki je pravzaprav osnova pripravljalnega dela in diskusijskih skupin na mednarodni konferenci.

Čeprav bo junjska konferenca v celoti posvečena narodnim in etničnim manjšinam, bodo posebno posvetovanje posvetili tudi problemom novih manjšin, ki prihajajo na dan v Evropi.

Nevarni radioaktivni alarmi v Avstriji

DUNAJ. — Avstrijske varnostne oblasti imajo zadnje čase polne roke dela. Njene strokovne skupine obiskujejo bolnišnice, lekarniške obrate, laboratorije, jedrska središča na Dunaju in v Seibersdorfu, da bi odkrile, kaj je na stvari z radioaktivnimi atomi oziroma radioaktivnimi alarmi, ki so pretekli dni vzburkali avstrijsko javnost.

Kakor je znano, je bil dan tak radioaktivni alarm v treh vlakih: tako so strokovnjaki, opremljeni z Geigerjevimi števci, prihiteli na južni kolodvor na Dunaju in preiskali brzi vlak Dunaj—Rim, potem ko so dobili telefonski klic, da se v tem vlaku nahajajo radioaktivne snovi. Strokovnjaki so takoj ugotovili, da sta v kupeju, v katerem je bil edini potnik dipl. inž. Nachtseimer, dva sedeža okužena z radioaktivno snovjo. Ker za Nachtseimerja ni bilo nevarnosti, je smel dunajski inženir nadaljevati pot z nekim drugim vlakom na Štajersko. Drug primer se je zgodil, potem ko je neznanec telefoniral nižjeavstrijskemu gasilskemu poveljstvu, da je skrita v osebnem vlaku Dunaj—Linz radioaktivna snov. In res so tu odkrili zvišano radioaktivnost (stopnice in stranišče prvega vagona ter tla poštnega vagona).

Tretji primer se je zgodil v pospešenem vlaku Gradec—Beljak—Lienz, ko je anonimni klicar opozoril graško policijo, da je ta vlak okužen z radioaktivno snovjo, vendar preiskava ni odkrila ničesar nevarnega.

Potem se je zgodil še četrti primer radioaktivnega alarma na pariškem vzhodnem kolodvoru. Avstrijski konduktor brzega vlaka Dunaj—Pariz je iz strahu pred atomsko okužbo sprožil slepi alarm, češ da se v vlaku nahaja radioaktivna snov. Ko so strokovnjaki preiskali vlak, pa niso našli ničesar.

Medtem pa avstrijska državna policija raziskuje skrivnostne radioaktivne atentate, da bi jih pojasnila, posebno gre za tista dva vlaka (Dunaj—Rim in Dunaj—Linz), kjer so našli atomske snovi jodija in indija.

Sprčio teh sumljivih radioaktivnih alarmov je glavni tajnik avstrijskih državnih železnic dr. Pregant sporočil, da so avstrijske vezne železnice razpisale premijo (nagrada) sto tisoč šilingov, ki naj bi jo dobil tisti, ki bi izsledil, odkril ali vsaj dal namig za aretacijo krivcev in storilcev za atomsko okužbo avstrijskih vlakov.

Prekosil je svojega mojstra

Voditelj neofašistične stranke (italijanskega socialnega gibanja) Almirante je v svojem govoru na Goldonijevem trgu v Trstu pred kratkim uporabil proti Slovincem najhujše izraze, ki jih lahko najdemo samo v slovarjih hujskačev k plemenski mržnji, saj je pozval oblasti, naj iztrebitjo „nosilce slovenskih bacilov“ iz vseh javnih uradov in ustanov, v katere so se vrinili pod krinko levega centra in po krivdi komunistične partije Italije. Almirante je pohvalil italijansko vlado, češ da je odločno nastopila proti Jugoslaviji v zadevi ozemlja bivše cone B. Govoril je tudi o možnosti zasedbe Jugoslavije s strani Sovjetske zveze.

Almirante je s svojimi psovki in hujskanjem k plemenski mržnji prekosil vse fašistične voditelje, ki so kdaj nastopili v Trstu, tako tudi požigalca Narodnega doma Giunto ter gotovo tudi samega duceja. S svojimi izbruhi je Almirante ponižal tudi samo poslansko zbornico, ki bi poslancem ne smela dovoljevati takšnih nastopov.

Napad na vojno akademijo

KAIRO. — Enajst mrtvih in 27 ranjenih je obračun napada na vojno in tehniško akademijo v Kairu, ki je še zaostрил odnose med Libijo in Egiptom. Kaže namreč, da je bil voditelj dvajseterice teroristov, ki so napadli akademijo, lani v Libiji, kjer je s tamkajšnjimi voditelji razpravljal o ustanovitvi odporniških enot v arabskih državah.

Po pisanju kairskih listov, naj bi bil omenjeni voditelj iraški državljani, čeprav ni iraškega rodu. Med zasliševanjem na državnem pravdništvu naj bi priznal, da je bila njegova naloga ustanoviti gibanja za strmoglavljenje Sadatovega režima. V ta namen naj bi se povezal predvsem z verskimi skrajneži, čeprav kaže, da so bili med njegovimi privrženci tudi nekateri levičarji. Po pisanju nekega libanonskega lista, naj bi imeli teroristi celo v načrtu umor predsednika Sadata, ki je le za las ušel smrti.

INFORMATION

Vedno več nemško-govorečih sodeželanov je pripravljenih, da se solidarizirajo s koroškimi Slovenci v boju za narodno enakopravnost. Zanimajo se za informacije z naše strani, zlasti ker spoznavajo, da večina nemških listov postavlja naš problem v napačno luč. V našem interesu je torej, da posredujemo tistim demokratom, ki ne obvladajo slovenskega jezika, informacije in analize o vseh vprašanjih, ki se porajajo ob nedemokratični avstrijski politiki v oziru na manjšine, in sicer v nemškem jeziku. V ta namen je Klub slov. študentov ponovno začel izdajati nemški list „INFORMATION“.

Prva letošnja številka obravnava sledeča vprašanja:

- Solidarnostni komite in pomen zaveznštva z nemškimi demokrati
- Vindišarska teorija
- Ocena študijske komisije Kreiskyja
- Recenzija brošure „Kärnten — ein Alarmzeichen“
- Krajše informacije o aktualnih dogodkih na Koroškem

Pozivamo vse rojake, da naročijo za svoje nemško-govoreče prijatelje in znance „INFORMATION“. Naročila pošljite na naslov: Klub slovenskih študentov, Mondscheingasse 11, 1070 Wien.

Cena posamezne številke: 5.— šilingov.

„INFORMATION“ bo izhajala večkrat na leto (posebno ob politično važnih dogodkih). List je mogoče abonirati tudi za dalj časa.

Klub slovenskih študentov

Koroška stvarnost —
v NAŠEM TEDNIKU

Notranji klic po samobitnosti

Slovenska osebnost je nenavadna, pretečejo leta in leta, ko se skoraj ne zga-ne in živi zaverovana v idilo svoje domačije, v zborovski petje, v lepoto gora, jezer in rek, kot da bi se ne zavedala sovražnih sil, ki kos za kosom spodkopavajo njeno bit, njen življenjski obstoj, ji odtujujejo premoženje, dekleta in mladi rod. Potem, ko ji gre že skoraj za nohte, pa se prebudi v sveti jezi (ki pa zaradi prejšnje otopelosti nikakor ni upravičena) ter se v nekakšnem mesijanstvu zažene v „boj za naše pravice“ in to z nenadno vihravostjo, ki sovražne sile ne ljubo preseneča.

Seveda pa s tem zakasnelim zaletom ni popravljeno vse, kar je bilo poprej zamujenega, ko se je dopustilo, da smo bili postavljeni na slepi tir. Zato je nujno, da sedaj, ko se ponovno nahajamo na poti osveščanja, postane naša prisotnost v javnem dogajanju stalna; da ne nehamo nastopati, govoriti in ukrepati, da prerasemo mini-zavest narodnostne neobglednosti, to je, majhnostno pojmovanje, ki so nam ga iz zakulisja vcepljali s ponarejenimi trditvami že izza mladosti.

Danes smo sposobni znova prisluhniti notranjemu klicu po samobitnosti, tistemu klicu, ki ga ima naš vsakdanji človek, ki naravno čuti, misli in doživlja in še ni načitan kot mnogokteri po sili izobraženec, s tujsko ideološkim in tujsko kultiviranim berivom. Naravna zahteva je, da se naši izobraženci ne oddaljijo od naše narodne skupnosti, načitani s takim berivom, nekritično posnemaje to, kar so bili prebrali, ampak da ohranjajo s srcem navezanost nanjo, jo sooblikujejo na višjo kulturno-socialno in s tem življenjsko-politično raven, v samozavestnega dejavnika pri oblikovanju narodnostnega sožitja v deželi.

Naša osebnost ostaja neosvobojena, dokler samostojno ne nastopamo in se vdajamo v nenaravni položaj, v katerem se že nekaj časa nahajamo, s tem da se delamo nemočne pred potujčenjem, ki je bolj poniževalno kot kolonialno, v tem da zaradi družbenega procesa razslojevanja v smeri dežela—mesto postajamo cenenii dobavitelji naraščaja malomestu, katero v svojem porabniškem duhu odklanja rojstva, da se lahko bolj brezskrbno prepušča uživanju televizije, tobaka, pobarvanih revij, večernim izhodom ipd. Toda malomesto ima v rokah odločanje, to je, politiko, kateri smo mi leta dajali v dobri veri svoj glas in verjeli sirenskimi obljubam, kako nam bodo v naprednem krščanskem in seveda demokratičnem duhu uredili vsa „odprta vprašanja“. — Sancta simplicitas!

In prav to zanašanje na oklicano demokratičnost tujih strank se je končno izkazalo za tisto izolacijo, pred katero smo se hoteli obvarovati. V nelastnih

strankah nismo šteli ničesar, bili smo brezimni med množico, brezimni pred deželnimi organi, pred samimi seboj in pred svetom, tako da celo nekateri resni ljudje pritegujejo trditvam, da nas je treba šele z ugotavljanjem iskati, kje da smo.

Notranji klic po samostojnem nastopu in vse daljnosežne premene, nova stanja in dogajanja, ki jih prinese, pa ne nalaga samo odločitve, ampak tudi zavzetost vsakega od nas, da seznanja svoje znanice in okolico s pravim pomenom lastnega nastopanja in nič manj tudi sodeželane drugega jezika, ki v demokratičnem duhu priznavajo naše upravičene zahteve po enakopravnosti, ustvarjalnem narodnem sožitju v deželi, po skladni rasti dveh deželni kultur, kar prinaša deželi poseben položaj v evropskem prostoru. Naj vsaj naša skupnost nastopa v resnici in ne samo formalno za narodnostno pravičnost v deželi, prebije za-dušljivo vzdušje zmanipulirane miselne otrplosti koroških ljudi.

Pričakovati je, da se bodo po gostilnah začele, če se že niso, organizirane govorice o nevarnosti pred nami, posebno še za mamice z majhnimi otroki in za stare ženice. Demokracija je „širokogrudna“. Pričakovati je, da nam bodo celo kake znane osebnosti pametno prigovarjale, naj ostanemo vendar „trezni“. Tako se namreč začenja vsako psihološko spodkopavanje, ki vodi nato v „treznost“ na zmeraj nižji ravni, pred končnim, tokrat zares stvarnim zatonom.

Naravni gospodarski proces zmanjševanja podeželskega prebivalstva in vsevečjega prehajanja v mestno, še bolj, v malomestno okolje, ne sme hkrati pomeniti potujčenja, ampak živitje v novo okolje z ohranjenostjo narodnostno osebnostjo. V ta namen, ki še vedno zahteva od nas vztrajanje in celo borbo za ohranitev lastne osebnosti in družin narodnemu izročilu, pa je nujno ustvariti skupnost tudi v novih razmerah, lasten življenjski krog, v katerem bo naš človek, delavec, nameščeneec, samostojnega poklica, ... mogel svobodno shajati brez posrednega ali neposrednega pritiska nanj in na njegove domače.

Imamo pravzaprav gospodarske in kulturne organizacije, ki bi zrastle v pomembne življenjske dejavnike, omogočale ustvaritev takega življenjskega kroga in sožitja s sodeželani drugega jezika, toda nad vsem je odločanje, se pravi, politična porazdelitev moči, in zato je samostojno nastopanje, sodelovanje pri političnem odločanju s samostojnim predstavnikom, pogoj za začetek uresničevanja naše skupnosti v novem življenjskem okolju in v sožitju s sodeželani.

Nagrada Vstajenje za leto 1973 Valentinu Polanšku

Komisija literarne nagrade VSTAJENJE, ki jo sestavljajo Martin Jevnikar, Franc Jeza, Anton Kacin in Zora Tavčar-Rebula, se je sestala dne 18. aprila 1974 v Trstu in podelila literarno nagrado VSTAJENJE za leto 1973 koroškemu pesniku in pisatelju Valentinu Polanšku.

Komisija je takole utemeljila svojo odločitev: Valentin Polanšek v obeh pesniških zbirkah — GRAPE IN SENCE in KARANTANSKE — kakor tudi v zbirki novel in črtic VELIKE SANJE MALEGA ČLOVEKA, ki je izšla leta 1973, prizadeto in umetniško prepričljivo izpoveduje današnje stisko koroškega slovenskega človeka, pod njegovim občutljivim peresom sveže živi svojevrstni svet onkraj Karavank, pri tem pa ni brez posluha za splošne človeške probleme v današnjem svetu. Pomemben dosežek predstavlja tudi njegova knjižica koroških otroških pesmi ČINČEK.

Denar za nagrado je poklonila Hranilnica in posojilnica na Opčinah.

POLANŠKOVO USTVARJANJE

Kot je znano, je naš list o Valentinu Polanšku v zadnjem času kar dvakrat izčrpno poročal o njegovem življenju in ustvarjanju. Danes si hočemo le na kratko osvežiti spomin, kar smo v glavnem povedali že v prejšnjih sestavkih. (Op. ured.)

Valentin Polanšek se je rodil 1928 v Lepeni pri Železni Kapli, dovršil učiteljske v Celovcu in nastopil 1948 učiteljsko službo na Obirskem, kjer je še danes.

Od 1948 sodeluje s pesmimi, črticami, novelami in povestmi v koroških revijah, zlasti v Družini in domu, v Koledarju Mohorjeve družbe, v Mladju in drugod. V knjigi je izdal pesniško zbirko GRAPE IN SENCE (1963), kjer je 60 pesmi o ljubezni, o lepoti koroške zemlje, o Koroški in njenih ljudeh. Pesniško zbirko KARANTANSKE (1972), v kateri je 38 pesmi. V njih razmišlja o sebi in sočloveku, poje o bridki sedanosti koroških ljudi in o splošnih vprašanih sodobnega sveta. V ČINČKU (1972) je 29 otroških pesmi o koroškem dečku in njegovem vsakdanjem življenju. VELIKE SANJE MALEGA ČLOVEKA (1973) je zbirka desetih novel in črtic o malem slovenskem človeku na Koroškem, o njegovi pomilovanja vredni usodi, ki je na Koroškem zaradi političnih razmer zanj nerazrešljiva. Polanšek poje in pripoveduje realistično, nazorno in umetniško prepričljivo.

Jakopičeva nagrada Riku Debenjaku

Pred kratkim so imeli v prostorih ljubljanske Moderne galerije prijetno slovesnost, na kateri so podelili letošnjo Jakopičevo nagrado znanemu slovenskemu likovniku, kanalskemu rojaku Riku Debenjaku, ki so mu jo dodelili Akademija za likovno umetnost, Društvo slovenskih likovnih umetnikov in Moderna galerija v znak priznanja za njegove uspehe na področju grafične umetnosti.

Riko Debenjak, ki je do pred ne-

давним vzgajal slovenski likovni naraščaj na ljubljanski akademiji, je doma iz Kanala na Soči, kjer se je rodil leta 1908 in se je šolal najprej na beograjski akademiji, nato je bil poldrugo leto v Parizu, nakar se je vrnil v domovino in po drugi svetovni vojni vsa leta deloval kot likovni pedagog, hkrati pa ustvarjal vedno boljša in boljša dela in žel velike uspehe doma in v tujini, na beneškem bienalu, v Sao Paulu in drugod.

Gustav Januš v furlanščini

V letošnji drugi (februarski) številki furlanskega mesečnika INT FURLANE, ki izhaja v Vidmu (Udine), je izšla v furlanskem prevodu pesem „Solata“ Gustava Januša, ki je v furlanskih kulturnih krogih zaradi svoje satirične stvarnosti vzbudila veliko pozornost in bila naklonjeno sprejeta.

Prevajalec, prof. Franco de Gironcoli, ki je po rodu Goričan in tudi sam priznan furlanski pesnik (zbirka „Elegie in friulano“, Treviso 1951) je po reviji MLADJE povzel tudi osnovne podatke o življenju in delu pesnika Januša.

Koroška slovenska lirika zaradi svoje izvirne vraščedenosti in domačnosti, a v sodobnem umetniškem izrazu očitno vzbuja pozornost tudi zunaj koroških in slovenskih

krogov. Prevod pa je hkrati tudi eden redkih poskusov za boljše poznavanje kulture in ljudi med Slovenci in Furlani, ki so si pravzaprav že stoletja sosedje.

V pripravi je tudi prevod pesmi „Kokoška“ istega pesnika.

UMRL M. PAGNOL

Te dni je po dolgi bolezni umrl 79-letni dramaturg in pisatelj Marcel Pagnol, član francoske Akademije. Pagnol je zaslovel leta 1928 z igro „Topaze“, naslednje leto pa so uprizorili prvo delo „marsejske trilogije“ „Marius“. Leta 1934 je začel izdajati znano filmsko revijo „Les Cahiers du Cinema“ in je zaslovel tudi na filmskem področju. Napisal je več romanov, ki so prežeti z avtobiografskimi motivi. Leta 1946 so ga sprejeli v „Akademijo nesmrtnikov“.

LEV DETELA:

(2. nadaljevanje)

O koroškem literarnem samorastništvu, njegovih težavah in možnostih

V samo škodo duhovnega življenja v Avstriji je bilo, da so težavne politične razmere postopoma zamorile vse to kar se da razgibano kulturno vrenje in prizadevanje.

Šele Josef Friedrich Perkonig je tisti sodobni v nemščini piščoči pisatelj, ki je na problem dvojezične dežele skušal gledati brez provincialnih ali nacionalistično ideoloških plašnic, brez predsodkov in zaslepljenj. Že leta 1920 je Perkonig v romanu „Trio v Toskani“ razvil svojo značilno idejo humanitete: „Nemci in Sloveni živite tu drug ob drugem. Kaj se ne bi mogli spoznavati preko vse te slučajnosti narodnega rojstva, kot pristoji pravim sosedom? Kaj si ne bi mogli življenja olajšati, ga narediti dobrega in mirnega?“

V knjigi „KOROŠKI PLEBISCIT“, ki jo je izdala leta 1970 SLOVENSKA MATICA V LJUBLJANI, je pisatelj Drago Druškovič, prav tako po rodu Korošec, napisal razpravo „RAZLIČNOST DVEH PISATELJSKIH SPOROČIL“, v kateri primerja Vorančev roman iz leta 1939 „POŽGANICA“ s Perkonigovim romanom „PATRIOTEN“ iz leta 1950.

Primerjava obeh uglednih pisateljev koroške

dežele je več kot zanimiva. Druškovič meni, da Perkonig ni prav razumel pomena slovenskih bojev za Koroško in se je postavil v območje velikomestva. Za Perkoniga je pozitiven primer patriotizma patriotizem nemške obrambe Koroške. Perkonig sicer priznava idealizem in patriotizem Slovencev, vendar meni, da bi bil pravi koroški patriotizem domovinski skupni patriotizem Nemcev in Slovencev, ki branijo in ohranjajo skupno koroško domovino.

Leta 1951 je Perkonig napisal Lojzetu Udetu pismo, iz katerega veje jasna pisateljeva prizadetost ob vseh sporih in nesporazumih, ki so ga doletovali z obeh strani, ne da bi videli osnovnico dela: humano misel o tem, da lahko tudi iridentna, narodnost in nacionalizem dožive prav preko boja obeh taborov poznejši plodnosen in ustvarjalen mir.

Kot kaže, žal na Koroškem ta utopična Perkonigova vizija ni in ni mogla zaživeti v resničnosti — in je, do danes, res ostala predvsem utopija.

Udetu pa Perkonig odgovarja takole: „K Vaši kritiki bi lahko marsikaj povedal, vendar mi za to primanjkuje časa, ene opombe pa vendarle ne morem zamolčati, in sicer,

da imajo ta roman za slavofilski tisk, medtem ko je za Vas pangermanski. Ker sem obdarjen z dobro voljo, znam prenašati nesporazume, zmote in namerno nenaklonjenost. K tem štejem Vaše politične eskurzije, ki po mojem mnenju nikakor ne sodijo v okvir literarnega vrednotenja. V zadnjih letih sem se pogosto moral zoperstavljati difamiranim trditvam in sem to opravil z uspehom, vendar zdaj nimam več veselja, da bi to spet opravil zoper Vas. Iz tona Vaše razprave preveč očitno zaznavam resentimente, ki me že spet hočejo obtožiti.“

Jasno je, da se Prežihova upodobitev koroškega spopada očitno razlikuje od Perkonigove. Za Prežiha je ideologija romana Požganica OPOZICIONALNA IDEOLOGIJA. Prežih gleda na vojni spopad obeh narodnosti socialno in tendenčno, kot na delo bogatih ljudi, s katerimi je treba obračunati. Za Prežiha ni v vojnih spopadih nikakršnega patriotstva, temveč se postavlja zoper vojno in vojevanje, ki uniči revne in šibke, a je delo bogatih.

Nacionalistične napetosti so trle in večkrat strle ne le slovenske koroške ljudi, temveč so bistveno načele nemško govoreče prebivalce same. Tudi Perkoniga so mlinska kolesa koroškega nacionalizma trla in natri, čeprav ni imel — kljub svojemu dobrohotnemu humanizmu — točnega posluha za dogajanje med slovenskim koroškim prebivalstvom.

Današnja nemško koroško književnost in njene pisatelje, med katerimi so nekateri najvidnejši, med njimi Handke, koroško deželo zapustili, moramo vedno močneje soočiti s sodobno, prerajavačo se slovensko koroško književnostjo.

Medtem ko se je v prvih povojnih letih med Slovenci največ oglašala le iz ljudske tradicije ustvarjajoča pesnica Milka HARTMAN, se po letu 1960 to stanje bistveno spremeni.

Do leta 1960 je na Koroškem v slovenski literaturi prevladoval tip naivne, ljudske, domačijske, folkloristične literature. Osnovna sprememba, ki se izvrši po letu 1960, korenini v ustanovitvi literarne revije MLADJE, katere gonilna sila je pisatelj Florijan Lipuš. V tej reviji se je preoblikovala literarna zavest in vsebinsko-oblikovno preusmerila pisateljska tehnika mlajših koroških slovenskih avtorjev.

Danes se okrog revije MLADJE ne zbirajo le nekateri mlajši pisatelji in pesniki, kot na primer Florijan Lipuš, Gustav Januš, Stanko Wakounig, Anita Hudl, Andrej Kokot in nekateri drugi, temveč tudi pisatelji, ki so se MLADJU približali v poznejših letih, a mu s svojim kritičnim in protestirajoče trpkim literarnim načinom vtisnili poseben pečat. Tu bi omenil prof. Janka Messnerja, ki je s svojimi „KOROŠKIMI RAZGLEDNICAMI“ in „SKURNIMI STORIJIAMI“ zadel v najbolj boleča mesta koroškega dejanja in nehanja. (Dalje)

Pismo bralca:

Čudno, zares čudno

Nedavno je pozvonilo pri meni. Ko sem odprl vrata, je stala zaaj starejša ženska. Na vprašanje, kaj želi, mi je pokazala listek, hkrati pa je začela govoriti v sudetskoneškem narečju. Sprva sem mislil, da nabira denar za dobrotelne namene, zato sem potegnil iz žepa denarnico, ona pa mi je odvrnila, da ne želi nobenega denarja, marveč bi me rada samo nekaj vprašala: kaj mislim, če je res na Koroškem 100.000 ali 40.000 Slovencev. Ako menim, da je Slovencev le 40.000, in če sem za ugotavljanje slovenske manjšine, naj bi podpisal tisti papir, ki mi ga je ponudila pod nos. Odgovoril sem ji, da tu nismo na Koroškem, temveč v Salzburgu, kjer manjšine ni. Nato mi je rekla, da morajo biti za ugotavljanje manjšine na Koroškem vsi Avstrijci.

Nato sem ji dejal, češ zakaj se vmešava v zadeve, ki se tičejo le Korošcev, ne pa drugih Avstrijcev v drugih avstrijskih zveznih deželah. Nato mi je spet odgovorila, da je ugotavljanje slovenske manjšine na Koroškem sploh nemška zadeva. Rekel sem ji jezno, da se ne podpisšem, naj gre drugam, če hoče, pri meni je naletela na napačno osebo.

Na drugi strani pa sem spet slišal, da je iskala podpise tudi v nekem podjetju, kjer delajo tudi nemškonaacionalni uslužbenci, pa ni dobila niti enega; dejali so ji, da se ta zadeva sploh ne tiče Salzburga, da tam zanjo niti ni interesa.

Dobro poznamo vse tiste kroge, ki jim je slovenska narodna skupnost na Koroškem trn v peti. Zaradi tega je čudno, da se nekateri sudetski-Nemci in krogi iz zgodovine še niso nič naučili, saj so zaradi svoje nestrpnosti do češkoslovaške države, po drugi svetovni vojni, morali zapustiti svojo domovino. Prav zaradi tega se ne izplača ponovno negovati čustva maščevanja, bolje bi bilo, če bi iskali krivdo pri sebi.

Kakšen uspeh je imela tista gospa z nabitranjem podpisov za ugotavljanje števila slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem, mi sicer ni znano, čuje se, da ni bil velik.

ZDRAVKO INZKO ODLETEL V MONGOLIJU

Dr. Zdravko Inzko, ki je zaključil meseca februarja t. l. svoj študij na Diplomatski akademiji na Dunaju, je bil dodeljen v okviru razvojnega programa Združenih narodov UNO-misiji v Ulan Batoru v Ljudski republiki Mongoliji.

Dr. Inzko je odletel najprej z Dunaja v Moskvo, nato pa direktno v Ulan Bator, kjer je medtem nastopil svojo službo.

Zdravko je obiskoval Slovensko gimnazijo v Celovcu, zaključil študij prava na graški univerzi, Diplomatsko akademijo pa na Dunaju.

Dom v Tinjah vabi na

DNEVE SREČANJA ZA DIJAKE „Mojstriti življenje“

„V velikih stvareh se človek pokaže takšnega, kakršen bi moral biti; v majhnih pa se pokaže takšnega, kakršen je.“ (S. Chamfort)

Krepki značaji so polni trdne volje. Koliko mladih ljudi sanja o velikih delih v bodočnosti — niso pa pošteno opravili svoje dnevne naloge, tudi ne šolske. Kdor bo „začel šele jutri“, nikdar ne bo začel. Kdor pa „začne danes“, je polovico že opravil. To velja za vsako delo, tudi za izoblikovanje osebnega značaja, lastnega krščanskega lika.

Voditelj:
p. Alojzij Snoj

Začetek: v soboto, 4. 5., ob 19. uri
Zaključek: v ponedeljek, 6. 5., 11.00

Uspešno delovno leto Krščanske kulturne zveze

Občni zbor Krščanske kulturne zveze služi poleg volitev odbora za prihodnje dobo, predvsem pregledu njenih vrst, njenega dela in njenih dosežkov, načrtovanju za bodočnost v glavnih obrisih, pa tudi razmišljanju in razgovoru o njenih nalogah in namenih.

Tako je pozdravil predsednik Krščanske kulturne zveze Lovro Kaselj številne prosvetaše, ki so prišli na občni zbor Krščanske kulturne zveze dne 17. aprila 1974 v Celovec. Brezdvomno je tudi predsednik upravičeno ponosen na delo te kulturne ustanove, katere nameni in cilji so bili odločno upoštevanji in v zelo uspešnem delovanju tudi uresničeni.

Da so se naši kulturni delavci zares potrudili, si lahko razvidel iz obširnega poročila tajnika Nužejja Tolmajerja, saj je bilo v pretekli dobi nad 330 predstav, ki so zajele odrsko, glasbeno, pevsko in prosvetno področje. Zato se lahko sončijo naša društva v izrednem uspehu, ki so ga izrazila podrobna poročila in priznanja.

Zares dobro delo je opravil odbor Krščanske kulturne zveze, saj je bil skoraj polnoštevilno potrjen in v kolikor so to zahtevala nova pravila, zasedan po novih močeh.

Volilni postopek je potem pokazal sledečo sliko: predsednik Lovro Kaselj, podpredsednika dr. Janko Zerzer in Stanko Wakounig, tajnik Nužej Tol-

majer, namestnica Veronika Kargl, blagajnik Hanzej Kuhling, namestnik Karel Smolle, referent za oder Peter Sticker in referent za glasbo prof. Jožko Kovačič.

Kakor vidimo, so funkcije in delovna območja tudi strokovno razdeljena, tako da bo mogoče tudi v bodočnosti uspešneje delovati in prikrojiti našo kulturno dejavnost sodobnim, tudi kvalitativnim zahtevam. V tem oziru so tudi nova pravila najbolj pripravno organizacijsko sredstvo, ki znova potrjujejo nujno potrebnost vključevanja naših ljudi v dinamično kulturno delo ter važno vlogo, ki jo igra Krščanska kulturna zveza med koroškimi Slovenci.

Tako se je novoizvoljeni „stari“ predsednik Lovro Kaselj z zadovoljstvom zahvalil za ves trud, ki so ga položili naši kulturni aktivisti v odlično delo ter jih pozval, da se tudi v bodoče prizadevajo za „gojitev oblikovanja in izpopolnjevanja vsega tega, kar pristoja človeku.“ Iskreno se je zahvalil vsem navzočim zastopnikom društev, posebej pa častnim gostom občnega zbora Krščanske kulturne zveze, predstavniku Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije Martinu Zakonjšeku, kulturnemu referentu dr. Pavlu Apovniku in zastopniku Slovenske prosvetne zveze Andreju Kokotu.

Mirko Kumer:

Gospodarski položaj v kmetijstvu

Lansko leto je bilo, kar se letine tiče, dobro. Dobili smo seno in otavo lepo pod streho. Ker je bilo dovolj sonca in toplote, je koruza dobro obrodila. Računajo, da so je pridelali 15% več kot predlanskim. Neugodno pa je bilo lansko leto glede kmetijskih dajatev in plačil. Že uvedba davka na večjo vrednost je vzela kmetu ves dodatni pridelek, povišanje cen potrošniškega blaga in uslužnih storitev pa še lep kos njegovega zaslužka. Zato so nekateri kmetje začeli zmanjševati svojo proizvodnjo. Ugotavljanje, da je bil dovoz mleka velikovški mlekarni lani kar za cel milijon litrov manjši kot predlanskim. Tudi poraba gnojil se je zmanjšala. Mleko opuščajo predvsem večji kmetje, ki ne morejo dobiti in plačati najetih delovnih sil, pa tudi mali posestniki, ki drugod lepo zaslužijo in se jim ni treba doma še z živino ukvarjati. Ti so svoja polja dali sosedom v najem in pri njih dobijo mleko za družino. Samo srednji kmet, z družinskim obratom, je še navezan na pridelavo mleka, ker ima premalo zemlje, da bi od same prodaje žita in koruze živel, in ker ima spet preveč zemlje, da bi mogel poleg obdelovanja kmetije še kam hoditi stalno na delo. Taki kmetje se zato najbolj ženejo doma za čim večjo mlečnostjo in čim večjim prirastkom teže pri pitanju. Te kmete sta stagnacija cen kmetijskih produktov in povišanje cen drugih potrebščin najbolj prizadela. Najhujše pa občutijo padanje cen za pitano goved. Ta gre letos slabo v izvoz in govorijo, da je v Avstriji 25.000 glav pitane govede, ki ne najde kupca. Avstrijska vlada je ceno šilingu za 4,8% dvignila, Italija pa je vrednost lire znižala in zdaj je naše govedo za Italijane predrago. V Italiji se je poraba mesa za 5 kg na osebo znižala, ker jim je uvoženo meso predrago, čeprav doplačuje Avstrija za vsak izvoz govede v Italijo 4 šilinge pri kg.

Za leto 1972 so statistiki izračunali, da zasluži delovna moč v kmetijstvu letno le 35.000 šil. Če primerjamo ta znesek s plačo v drugih poklicih, vidimo, da je kmečko delo preslabo plačano. Zato je zahteva po povišanju cene mleku in živini upravičena. Tudi obratni stroški naj bodo nižji.

Edino, kar še ima pravično ceno, je letos les. Bati pa se je, da bo to posestnike zapeljalo h čezmerni sečnji. Les je treba varčevati, ker morajo trije rodovi čakati, da potem četrti seka.

Kmetijski zastopniki se pogajajo z vlado o ukrepih, ki bi olajšali težavni položaj kmeta. Dosegli so, da je vlada dovolila prost izvoz za klavno živino in bo prispe-

vala 4 šil. podpore za kg izvožene govede. O povišanju cene mleku so bila potrebna dolgotrajna in odločna pogajanja. Odklonjena pa je bila zahteva, da bi traktorji smeli voziti s pobarvanim cenenim oljem za kurjenje peči. Rajši bo finančni minister dal do 200 milijonov šilingov več povračila za v kmetijstvu porabljeno, obdavčeno dizelovo olje.

Nizki obratni in investicijski krediti za kmetijstvo se trenutno še dobijo. S prošnjami pa je treba pohiteti, ker se je bati, da bodo kredite kot lani tudi letos ustavili.

V socialnem pogledu smo kmetje še vedno na slabšem kot drugi stanovci. Zdravnikom moremo honorarje plačati v gotovini. Kmečka bolniška blagajna pa povrne samo polovico. Treba bo kmete izenačiti z drugimi, da bodo mogli z bolniškim listom k zdravniku. Zelo stara je že tudi zahteva, da bi zvišali dodatnim rentnikom penzijo na višino kmečkih upokojevcov. Tu je pa socialni minister trd in nima srca za srednjega kmeta. Pusti ga pri borih 400 šilingih mesečno, medtem ko rentnikom z malih kmetij daje izravnačno doklado. Tu bo treba še vztrajnih zahtev, da bo ta krivica odpravljena.

Preroki pravijo, da bo leta 1975 za kmete boljše. Mleko in meso se bo vedno potrebovalo. Tega do danes še ne znajo v tovarni narediti, zato bodo kmeta še naprej potrebovali in morali njegovo delo tudi primerno plačati.

Treba je vztrajati in ne obupavati! Nekateri bi radi stavkali z oddajo mleka, pa s stavko ni kaj doseči. Najbolje je, sestiti skupaj in se pametno pogovoriti. Ko bi mogli proizvodnjo tako uravnati, da bi se čutila vedno rahla potreba po živini ali po mleku, bi nam odkupovalci ne diktirali nizkih cen.

Če hočemo z dodatnim zaslužkom zboljšati svoj gospodarski položaj, gre to vedno na račun našega zdravja. Saj mora vsak, ki hoče več zaslužiti, tudi več delati. Če moža ni doma, morajo žena in otroci več delati. Zato dodatni ali postranski zaslužek ne more biti prava rešitev kmečkega vprašanja. Ne gre, da bi kmet še več in dalje delal, ko drugi dobivajo vedno le skrajšanje delovnega tedna in povišanje plač. Najboljša rešitev bi bila dinamična povezava cen in plač. Če bi hoteli cene povišati, bi bile povišane tudi plače. Tako bi se večno izkoriščanje in zapostavljanje končalo in bi kmet nehal biti proletarec moderne industrijske družbe.

Hanzej Koren v Svatnah 90-letnik

Bil je velik dan, ko je naš rojak Hanzej Koren v Svatnah pri Št. Jakobu v Rožu obhajal 90-letnico svojega rojstva. Njegovih zaslug, njegovega neumornega delovanja za dom in javnost se spominjajo njegovi prijatelji, znanci, vsa vaška in občinska javnost.

Življenjska knjiga Volanjakovega očeta — Hanzeja je pestra in bogata, je namreč mož kremenitega značaja, velik domoljub; iskren do kraja, je skozi 20 let vršil funkcijo občinskega mandatarja. Prijubljen je v soseščini, spoštuje ga javnost.

Na svojo življenjsko pot je Hanzej stopil 10. aprila 1884 v Kotu pri Reki — pri Tavplnu, leta 1920 se je priženil k Volanjaku. Tu je gospodaril do povojnega časa in končno izročil posest sinu Jozeju, ki je nato poleg modernizacije kmetije postavil tudi dva penziona s sobami za tujce-goste.

Volanjakov oče je imel smisel za skupnost, za družbo, zato njegovo življenje ni bilo zmeraj lahko, posebno v vojnem času. Leta 1945, ob začetku majnika, ko se je bil razsul nemški rajh, je prav Hanzej Koren dosegel, da v naši občini ni prišlo do hudega maščevanja, ko so prve partizanske čete zasedle našo občino. S puško v roki in na vodilnem položaju je skrbel za hitro pomiritev. Čeprav so to že mnogi pozabili, je vendar zapisano v knjigi zgodovine.

V osebnih pogovorih se Hanzej vedno spet spominja časa prve in druge svetovne vojne, ko je pogostokrat tvegaval glavo in življenje, ker je ljubil dom in narod. Zanimivo in pretresljivo hkrati je vse, kar pripoveduje iz tistih časov. (Npr. „Prišli smo z enim vlakom skozi „luknjo“ — samo s 5 osebami, in Volkswehrovci so že bežali...“).

Volanjakov oče je občinska osebnost. Ob praznovanju 90-letnice rojstva sta ga obiskala slovenska občinska odbornika M. Antonič in F. Košat, mu čestitala k visokemu življenjskemu jubileju in mu v ta namen podarila Širceljno knjigo „Koroška znamenja“, v znamenje zvestobe do našega naroda pa šopek nageljčkov.

Čestitat so mu prišli tudi župan H. Grebl, vodja občinskega urada H. Sternad in delegacija okrajne kmetijske zbornice.

Vsi želimo Volanjakovemu očetu prijetno življenje v oskrbi sina Jozeja in njegove žene Ane ter mu kličemo: Na mnoga leta!

— Soc. gosp. skupnost —

Dobrla vas

Z Marto Koberer smo pokopali te dni učiteljico, ki je v Dobrli vasi poučevala generacijo učencev. Po očetu je bila Nemka. Njen oče se je kot mlad učitelj priženil v Dobrlo vas. Njena mati je izvirala iz tedaj znane domače družine Liaunig. Čeravno se je torej po njenih žilah pretakala tudi slovenska kri in je slovenski jezik tudi kot učni jezik dobro obvladala, svojim, njej izročeni šolskim otrokom, dasiravno drugače dobra učiteljica, ni znala ali hotela zbuditi ljubezen do slovenskega jezika, ker je bila le ozko nemško ustrojena.

Kako visoko so se njene zasluge za nemštvo cenile, so povedali govorniki Heimatdiensta in FPÖ ob njenem odprtem grobu. Njih besede so bile v obraz mnogim pogrebem, ki so se pogreba udeležili iz spoštovanja do nekdanje učiteljice, ker je bila v šoli do otrok pravična in v življenju do svojega sočloveka ni nikoli kazala toliko sovraštva, kot se ga je izlilo ob njenem odprtem grobu. Ti govorniki so onečastili spomin na njo, kar ona pač ni zaslužila.

Poročilo jugoslovanskega predstavnika Nasta Čalovskega pred odborom za odpravo rasne diskriminacije pri Organizaciji združenih narodov v New Yorku, o diskriminacijski politiki Slovenske koroške narodne skupnosti Avstrije, bomo objavili v prihodnji številki „Našega tednika“. (Op. ured.)

Gatterer nas ni razbremenil

(Kritične pripombe o Gattererjevem teleobjektivu „Last der Grenze“ v FS 2.)

Kajpada bi bil vsakdo naiven, ki bi pričakoval, da bo nam koroškimi Slovincem po zadnji avstrijski televizijski oddaji „Last der Grenze“, ki jo je imel spet na skrbi manjšinski strokovnjak prof. Claus Gatterer, pri srcu odleglo. „Breme meje“ nas slej ko prej teži in do danes ORF še ni posnel takega filma, ki bi nas mogel narodnopolitično vsaj toliko razbremeniti, da bi končno potisnil besedovanje o naših življenjskih vprašanjih na strokovno, objektivno diskusijsko raven.

Torej kaj je bilo v tem filmu nestrokovnega, neobjektivnega?

1. Prof. C. Gatterer ni na tekočem, kar zadeva pokopane „vindišarje“. Sam njihov oče oz. avtor (dr. Val. Einspieler) jih je pred letom dni pokopal, čemu jih je moral v takšni oddaji, ki hoče služiti prikazovanju resnice, ravno Gatterer spet za lase privleči na ekran? Tako je seveda poskrbel že kar na izhodišču za zmedo — in njegova izpraševalka je potem v tej smeri tudi brez uspeha v kalnem ribarilu.

2. Izpraševalka bi bila morala imeti pri sebi vsaj še jezikovnega strokovnjaka slovenista/germanista, da bi ga povezala s tistim čudnim „vindišarjem“, ki je dejal svojemu vindišarskemu psu: „Po'ej mej, pes, tacu daj!“ Ta strokovnjak bi potem lahko zapisel pri svoji slavi-stični diplomi, da je „vindiš“ isto kot slovensko. S tem bi resnici že kar malo naprej pomagal.

3. Podobna situacija je nastala s tistim grotesknim slepomišljenjem na pragu neke domačije, kjer je ta stara usmiljenja vredno lisičje pogledovala ta starega, ki še v svojem življenju ni slišal za kakega Slovenca v svoji soseščini, sam pa nemško tudi ni spravljal kaj pametnega na dan. Izpraševalka bi bila morala vprašati njega in njo, ali sta tedaj vindišarja ali ne, pa bi ji sapo zaprlo, ko bi slišala: „NA, DOS BOL NET, MIR KENAN BOL BIN-DIŠ, OBA SUNST SAMA TAJČE...“

4. Guttenbrunner Josef, predsednik šolskega sveta, s tem, da je zanikal diskriminacijo koroških Slovencev, dopustil pa difamacijo, tudi ni rešil ugleda Avstrije: oboje pomeni tudi **poniževanje**, po nemško **Herabsetzung**. Če je hotel služiti odkrivanju resnice, bi bil moral reči, da si njegova (vladna) stranka SPÖ n o č e več umazati rok s koroškimi zamorci-Slovinci. Potem bi pa še iz svojega resora lahko kaj povedal, npr. zakaj imamo po dvojezičnem ozemlju sicer uradne poskusne šolske razrede s fakultativno angleščino od 3. šolske stopnje ljudskih šol dalje, nimamo pa takšnih razredov s slovenščino, čeprav bi bilo to edino naravno skrbstvo za kulturni razvoj teh krajev. Še kot tuj jezik se naša zasramovana slovenščina ne da spraviti pod domačo streho? To je vprašanje, ki bi moralo predsednika Guttenbrunnerja v prvi vrsti zaposlovati.

5. Izpraševalka bi bila morala žitraj-skega župana Posoda vprašati, če je že kaj čul o pravni državi, o obveznem izpolnjevanju veljavnih zakonov ipd., saj je vendar politični varuh legitimnosti v svoji občini. Kaj ko bi kak učitelj njegove občine tako samozavestno dejal: „Ne, v moji šoli pa knjig nikoli ne bomo uporabljali!“ Sicer pa se je to žitraj-sko omizje (— z bivšimi slovenskimi igralci in prosvetaši —) s svojimi neandertalskimi manjki pred kulturnim svetom samo nedvoumno legitimiralo. S študiranim zdravnikom(!) na čelu, čigar oče se je prav gotovo z nosom kam butnil, da je potem krvavel... („... wo unsere Väter geblutet haben“).

Resnično kulturni vtis je napravila Tolmajerjeva družina na Radišah, ker je ostala pri resnici. Sploh pa njihova mlada šolska sestra Regina. Njej je prav gotovo brez pridržka rad verjel tudi gledalec, ki doslej nič ni slišal o koroških Slovincih. In še nemško lepo zna — kot zavedna Slovenka.

Janko Messner

Gospodarsko sodelovanje Avstrije z vzhodnimi deželami in deželami v razvoju

Sredi miulega desetletja je prišlo v Avstriji po drugi svetovni vojni do občutnih težav v zunanji trgovini in zaradi tega tudi v njenem gospodarstvu. Obsežna gospodarska recesija, ki je v letih 1965—1969 hromila gospodarstvo zahodnih evropskih dežel, je tudi Avstrijo kot deželo z razmeroma močno razvito zunanjo trgovino očitno dušila. Še posebno jo je dušila zaradi tega, ker so bila avstrijska zunanjetrgovinska prizadevanja osredotočena v smeri zahoda in ker na drugi strani niso imela daljnosežnejših osnov za podobno sodelovanje z Vzhodom.

Težave v avstrijskem gospodarstvu, ki so postajale v tistih letih očitne, so oživilo staro spoznanje, da so bile v preteklosti vzhodne evropske dežele vedno spet najstanovitnejši partnerji avstrijskega gospodarstva, da so ga najlažje oskrbovale s surovinami in da je v zameni tam najlažje vnovčilo svoje industrijske izdelke. To spoznanje je bilo v letih zadnje gospodarske recesije močnejše od predsodkov, ki so jih proti tam vladajočemu socialističnemu sistemu imeli meščansko-kapitalistični krogi avstrijskega političnega in gospodarskega življenja.

To spoznanje na eni strani in medtem razvijajoča se sprostitev možnosti sodelovanja vzhodnih dežel z zahodnimi na drugi, sta sprožila proces razvoja gospodarskega sodelovanja med Avstrijo ter vzhodnimi deželami in deželami v razvoju daljše trajnosti. Že leta 1967 je prišlo do priprav prvih kooperacijskih sporazumov med Avstrijo in vzhodnoevropskimi deželami, ki so bili pozneje deležni posnemanja tudi s strani dežel v razvoju. Vsebina teh sporazumov je v bistvu podobno pestra kot je njihovo število. V okviru državnih kooperacijskih sporazumov prihaja zadnje čase tudi do skupnih gospodarskih programov in do sporazumov med avstrijskimi podjetji in podjetji vzhodnih dežel.

Prvi sporazum o kooperaciji je 1. aprila

1968 sklenila Avstrija z Romunijo. Po svoji vsebini je obsegal gospodarsko sodelovanje na področju rabe skupnih gospodarskih kapacitet, načrtovanja in izvajanja skupnih projektov, razširitve proizvodnih programov in na področju skupne izdelave blaga. Veljavnost sporazuma časovno ni bila omejena. Vešana je bila na možnost, da jo vsak od partnerjev lahko odpove v roku šestih mesecev. Za izvajanje sporazuma je bila 24. 9. 1970 instalirana mešana komisija istočasno, ko je bil v okviru kooperacijskega sporazuma med Avstrijo in Romunijo sklenjen dolgoročni trgovinski sporazum.

Po kooperacijskem sporazumu z Romunijo je Avstrija do 1. februarja 1974 sklenila podobne kooperacijske sporazume še z drugimi deželami. Po časovnem vrstnem redu so bili to sporazumi z Bolgarijo (1968), s Sovjetsko zvezo (1968), z Madžarsko (1969), s Češkoslovaško (1971), s Poljsko (1972), z Marokom (1972), z Jugoslavijo (1973) in Irakom (1974). S tem ima v gospodarskem sodelovanju z vzhodnimi deželami in deželami v razvoju uveljavljenih devet kooperacijskih sporazumov. Od evropskih vzhodnih dežel COMECONA manjka tak sporazum le še z Nemško demokratično republiko, s katero je Avstrija šele lani navezala diplomatske in državnogospodarske stike.

Vsi ti kooperacijski sporazumi so razen tistega s Poljsko časovno neomejeni, v kolikor jih eden od partnerjev ne odpove v šestmesečnem roku. Le sporazum s Poljsko je časovno omejen do 4. 11. 1973 odn. do leta 1988. Za uveljavljanje sporazumov so instalirane mešane komisije, ki se morajo sestajati, če to zahteva eden od partnerjev sporazumov.

V okviru omenjenih kooperacijskih sporazumov so bili leta 1973 med Avstrijo na eni ter Bolgarijo, Poljsko in Sovjetsko zvezo na drugi strani sklenjeni desetletni programi. Ti programi so specifični in prilago-

jeni na konkretne oblike in možnosti gospodarskega sodelovanja v okviru kooperacijskih sporazumov.

V primeru Bolgarije se nanašajo na razširitev in poglobitev kooperacije zlasti na področju zunanje trgovine, na področju industrijskih projektov in na področju znanstveno tehničnega sodelovanja. Desetletni kooperacijski program s Poljsko se nanaša na utrditev dolgoročnega sodelovanja s konkretnimi cilji na področju načrtovanja skupnih projektov in njihove izvedbe ter na področju raziskovanja in gojitve kontaktov. S tema deželama bo Avstrija podobno kot z Madžarsko, s katero kooperacijski sporazum zajema tudi možnost skupnih eksportov, še letos sklenila sporazum v meddržavnem financiranju gospodarskega sodelovanja.

S Sovjetsko zvezo je Avstrija po sklenitvi kooperacijskega sporazuma 24. 5. 1968 sklenila lani dva nadaljna sporazuma. 2. 4. 1973 je sklenila sporazum o razvoju, ki vsebuje določila o trajnejši razširitvi sodelovanja s konkretnimi cilji, določila o pospeševanju blagovne izmenjave in določila v sodelovanju pri gradnji industrijskih kompleksov. Pozneje in sicer 3. 7. 1973 sklenjeni desetletni program sodelovanja pa določa stvarna področja, posebej skupno zunanjo trgovino, industrijsko tehnično kooperacijo, industrijsko projektiranje, tranzit, promet po Donavi in varstvo okolja.

Kar se tiče 18. 2. 1973 med Avstrijo in Jugoslavijo sklenjeni sporazum o gospodarski kooperaciji, le-ta nima še desetletnega sporazuma o konkretnijih oblikah njegovega izvajanja. Sporazum le določa, da bo konkretna vprašanja kooperacije obravnavala avstrijsko jugoslovanski kontaktni komite obih gospodarskih zbornic. Po kooperacijskem sporazumu se ta vprašanja lahko nanašajo na pridobivanje in predelavo surovin, na produkcijo in razpečevanje blaga, na projektiranje, na patente in na licence.

Po vsebini sporazuma bi bilo v primerjavi z vsebino ostalih osmih sporazumov mogoče reči, da ima avstrijsko-jugoslovanski sporazum najširše pogoje za gospodarsko sodelovanje. V praksi obstoja vendar na avstrijski strani še nekaj pomembnih ovir za njegovo plodonosnejše uveljavljanje. Med njimi je odnos do slovenske narodne skupnosti na Koroškem ena največjih ovir. To tembolj, ker je praksa izvajanja sporazuma v nasprotju s ténorjem vseh kooperacijskih sporazumov, da odpirajo najširšo pot sodelovanja med podjetji in da ga pospešujejo. Zadržanje koroške deželne vlade, koroške trgovinske zbornice in koroškega vodstva avstrijske sindikalne zveze na področju gojitve in razširitve tega sodelovanja med Koroško in Slovenijo v zadnjih letih stoji v nasprotju s ténorjem kooperacijskega sporazuma.

Spričo tega stoji praksa avstrijsko-jugoslovanskega gospodarskega sodelovanja v protislovju z občimi načeli kooperacijskih

Za tiskovni sklad so darovali:

Anton Grill, Plaznica	šil. 100.—
Marko Trampuš, Dob	50.—
Marija Wutte, Vogrče	50.—
Marta Kreuz, Blato/Pliberk	50.—
Neimenovani, Škocjan	50.—
Antonio Urbanc, Venezuela	50.—
Neimenovana, Dobrla vas	40.—
Janez Skutl, Podkraj	30.—
Andrej Milavec, ml., Brege	25.—
Herman Čik, Libuče	25.—
Jožef Riedl, Nonča vas	25.—
Marija Buchwald, Nonča vas	25.—
Neimenovani, Dobrla vas	25.—
Luka Borovčnik, Podkraj	20.—
Julijana Glantschnig, Nonča vas	20.—
Neimenovana, Vogrče	20.—
Družina Žmavcer, Vogrče	20.—
Mihael Lubas, Vogrče	20.—
Terezija Vauti, Replje	20.—
Ana Tischler, Tinje	20.—
Franc Lipuš, Plaznica	20.—
Marija Wolk, Goselna vas	20.—
Katarina Prosen, Goselna vas	20.—
Neimenovani, Drveša vas	15.—
Družina Šturm, Vrba	20.—
Roza Reichman, Vrba	20.—
Agata Pistotnik, Grabštanj	20.—
Neimenovana, Dobrla vas	10.—
Nedved Rozalija, Vetrinjs	10.—

VSEM DAROVALCEM ISKRENA HVALA!

sporazumov, ki jih je Avstrija doslej sklenila. V principu se Avstrija priznava k avstrijsko-jugoslovanskemu kooperacijskemu sporazumu, njegovo uveljavljanje pa zavira tako na področju sklenitve dolgoročnejšega programa kot pa na področju njegovega praktičnega, dnevnege uveljavljanja. V takih okoliščinah je določilo, da bo konkretna kooperacijska vprašanja sporazuma sproti obravnavala avstrijsko-jugoslovanski kontaktni komite, prej coklja kot pa instrument za realizacijo vsebine sporazuma.

Celokupno vzeto kooperacijski sporazumi Avstrije z omenjenimi devetimi deželami kažejo, da po spoznanju, da so njeni partnerji — ne navsezadnje zaradi virov energije, surovin in polfabrikatov, ki jih potrebuje — v prvi vrsti dežele vzhoda in dežele v razvoju, Avstrija to spoznanje čedalje bolj deklarira. V koliko bo omenjeni deklaraciji sledila tudi odgovarjajoča akcija, po razmeroma mladih treh desetletnih sporazumih še ni mogoče presoditi. Na primeru Jugoslavije, ki je bila po letu 1945 med prvimi partnerji trgovine Avstrije, izgleda, da med deklaracijami avstrijskega gospodarstva in med njegovimi akcijami obstoja še velika vrzel. (bl)

Postani član SAK!

SLOVENSKO KULTURNO DRUŠTVO V GLOBASNICI vabi na

2. kulturni festival

ki se bo vršil od 1. do 5. maja 1974 pri šoštarju v Globasnici.

V SREDO, 1. maja 1974, ob 20. uri:

Otvoritev

Drama „Mrtvi kurent“ — Režija Anita Hudl. Igra SKD v Globasnici

V ČETRTEK, 2. maja 1974, ob 20. uri:

Diskusija o kulturno-političnem delu koroških Slovencev na podlagi izvršene ankete.

V PETEK, 3. maja 1974, ob 20. uri:

Koncert domače zabavne glasbe in humoristični vložki. Nastopa narodno zabavni ansambel Toneta Kmetca.

V SOBOTO, 4. maja 1974, ob 15. uri:

Lutkovna predstava za otroke. Nastopa Lutkovno gledališče DPD „Svoboda“ iz Ptuja.

V SOBOTO, 4. maja 1974, ob 20. uri:

Koncert moderne zabavne glasbe — nastopa ansambel moderne zabavne glasbe „Petovio“ DPD „Svoboda“ iz Ptuja s pevcem popevk.

V NEDELJO, 5. maja 1974, ob 15. uri:

Slavnostna prireditev z zbori s Koroške in Slovenije. Zvečer plesna zabava. Igra narodno zabavni ansambel „Planinski instrumentalni kvintet“ KPD „Zasip“ pri Bledu s pevcem Francem Korenom.

Popust pri obisku vseh predstav! Študenti in dijaki prost vstop!

Launsdorf - SAK 1:1 (0:1)

V 6. kolu spomladanskega nogometnega prvenstva 2. D razreda, je nastopil Slovenski atletski klub v Launsdorfu. V tej odločilni tekmi je prišlo do pričakovane hude bitke. Težak teren ni dopustil lepe igre, poleg tega pa tudi sodnik ni bil dorasel hektični igri. Po avtogolu so vodili domačini po prvem polčasu z 1:0. Pri tem stanju je vratar Hočevar ubranil enajstmetrovko in tako preprečil višje vodstvo Launsdorfa.

V drugi polovici si je SAK priboril vzlic taktičnim spremembam premoč na igrišču. Toda kljub stalnim navalom na nasprotnikova vrata, ni uspelo realizirati priigranih možnosti, kar priča, da se nahaja napad Slovenskega atletskega kluba v lahki krizi. Vendar je uspelo 10 minut pred koncem Foltiju Waldhouserju prekaniti nasprotnega vratarja. Lahko pa rečemo, da je imel SAK v tej igri veliko smole in mogoče bo primanjkovala ta izgubljena točka za vstop v prvi razred. Kljub optični slabi situaciji na lestvici, pa odločitev še zdavnaj ni padla. Zato je treba, da ravno zdaj navijači dajo potrebno moralno podporo moštvu!

Igrali so: Hočevar; Lipusch, Lampichler, Hribar, Woschitz; Wrolich, Peter Waldhouser, Janez Wieser; Fera, Valentin Waldhouser, Janez Pandel (Mirko Singer).

● Naslednjo nedeljo bo nastopil SAK ob
● 16. uri na Koschatovem igrišču v Celnici ob potoku proti Steuerbergu. Navijači ni dan!

Trenutna lestvica 2. D. razreda je takale:

1. Wölnitz	19	16	3	0	54:12	35
2. SAK	19	14	5	0	76:19	33
3. Launsdorf	19	11	5	3	54:25	27
4. Glanegg	19	10	2	7	52:32	22
5. Hörzendorf	19	10	2	7	45:40	22
6. Steuerberg	19	9	3	7	43:36	21
7. Maria Saal	19	10	0	9	46:33	20
8. Guttaring	19	9	1	9	36:44	19
9. Weitensfeld	19	8	2	9	37:41	18
10. Zweikirchen	19	8	1	9	30:35	17
11. Sörg	19	4	3	12	27:59	11
12. Zweinitz	19	3	4	12	17:43	10
13. Kraig	19	1	5	12	15:47	7
14. HSV	19	1	2	16	7:73	4

Novi dragoceni pokal FIFA

Kapitan zmagovitega moštva na bližnjem svetovnem nogometnem prvenstvu v Zvezni republiki Nemčiji bo 7. julija prejel novi dragoceni pokal Svetovne nogometne zveze (FIFA). Nova trofeja, ki je nadomestilo za znani pokal Julesa Rimeta, in je po zmagah v Mehiki, Švedski in Čilu prešel v trajno last Brazilije, je ohranil v glavnih obrisih oblike svojega predhodnika, toda je modernejše oblikovan in — kar je posebno važno — zelo je dragocen. Pokal je izdelan iz 16 karatnega zlata, visok je okoli pol metra in tehta kakih pet kilogramov. Vreden je okoli milijon šilingov in ga do konca tekmovanja skrbno hranijo v denarni omari neke frankfurtske banke.

Pokal pokalov

Borussia Düsseldorf — Milan 1:0 (prvo srečanje je Milan dobil z 2:0). Milan se je tako kvalificiral v finale in bo 8. maja nastopil proti vzhodnonemški enajsterici Magdeburgu, ki je premagal portugalsko moštvo Sporting Lizbono z 2:1 (prvo srečanje 1:1).

Pokal UEFA

Tottenham Hotspur — Lokomotiva Leipzig 2:0 (prvo srečanje 2:1).

Stuttgart — Feyenoord 2:2 (prvo srečanje 1:2).

Tottenham in Feyenoord sta se uvrstila v finale, igrala bosta 22. in 29. maja v Rotterdamu oziroma Londonu.

MOSKVA ZAHTEVA OLIMPIJSKE IGRE

Predsednik sovjetskega olimpijskega odbora Konstantin Andrijanov je v nekem intervjuju izjavil, da bi bila dodelitev letnih olimpijskih iger leta 1980 Los Angelesu kršitev tradicije olimpijskih iger. Leta 1976 bodo namreč igre v kanadskem Montrealu, doslej pa se še ni zgodilo, da bi bile dvakrat zaporedoma na istem kontinentu. Doselej je kandidatura za organizacijo olimpijskih iger 1980 predložila Moskva, nato pa šele ameriški Los Angeles.

TEKMOVANJE ZA POKALE

Pretekli teden so odigrali predzadnje kolo tekmovanja za evropske nogometne pokale.

Pokal prvakov

Atletico Madrid — Celtic Glasgow 2:0 (prva tekma 0:0)

Bayern München — Ujpest Dosza 3:0 (prvo srečanje 1:1).

Atletico in Bayern se bosta 15. maja srečala v finalu pokala prvakov.

Zanimivosti

MALO NOBELOVO NAGRADO JUGOSLOVANSKEMU DIJAKU

Jugoslovane Miodraga Danilovića, učencu zadnjega razreda gimnazije v švedskem mestu Norköpingu, so podelili eno izmed osmih najvišjih priznanj »Malo Nobelovo nagrado«, ki jo na Švedskem podeljujejo mladim talentom za dela in raziskave na področju znanosti in tehnike.

Devetnajstletnemu Jugoslovane, rojenemu v Beogradu, ki s starši živi na Švedskem od leta 1967, so to visoko nagrado podelili za znanstveno delo »Poenostavljenja tehnike izdelave amaterskih barvnih fotografij«. Ameriška družba Kodak je Miodraga Danilovića povabila na sedemdnevno študijsko potovanje z ZDA.

Znanstveno delo mladega Jugoslavana, ki ga je pripravil leto dni, ima sedemdeset strani besedila, objavili pa ga bodo v švedskem in angleškem jeziku. Poskuse je Danilović sam plačal in jih delal v svojem amaterskem laboratoriju. Družba Kodak — njeni predstavniki iz ZDA so bili navzoči pri podelitvi nagrad — se zelo zanima za nadaljnje znanstvene raziskave in izpopolnitve nove metode izdelave barvnih fotografij.

SINATRA SPET POJE

Frank Sinatra je že večkrat najavil, da bo prenehal peti in igrati v filmih. Neposredno ni nastopil že šest let. Vendar se odločitev sprejmejo zato, da jih nato prekršijo. Sinatra je spet stopil pred publiko. Svojo vrnitev je obeležil s spektakularnim koncertom v ugledni koncertni dvorani Carnegie Hall.

»Zlati glas Hollywooda« ni več »zlati«, vendar je bila dvorana kljub temu pol-

na, čeprav je bila cena vstopnic astronomsko. Za privilegij, da slišijo in vidijo Sinatro, ki je že zdavnaj prekorajčil petdeseto leto, so morali plačati 150 dolarjev. Velik del zbranega denarja bo šel v dobrodelne namene, zakaj Frankie se je velikodušno odpovedal honorarju.

Kritiki so po koncertu priznali, da je Sinatra še vedno dober, čeprav nima več takšnega glasu, kot ga je imel prej. Na odru je pel neprekinjeno uro in deset minut in s tem dokazal, da je pravi profesionalc. To je bil pričetek pevčeve turneje po Združenih državah.

OGROŽENO ZDRAVJE PROMETNIH POLICAJEV

Večurno usmerjanje živahnega prometa, na primer na mestnih križiščih, je lahko nevarno za zdravje prometnih policajev. To je ugotovitev zdravniške analize, ki so jo izdelali na zahtevo sindikata policajev zahodnonemške pokrajine Rhein-Westfalija. Analiza je namreč pokazala, da je 96 odstotkov prometnikov občutilo med službo in po njej različne težave. V večini primerov je šlo za glavobol, bolečine v želodcu, slabost, kašelj in lažjo vrtoglavico. Zdravniki so zabeležili, da je eden izmed policajev med službo moral tudi bruhati.

Zdravniki pravijo, da je prvi vzrok vseh težav večja koncentracija ogljikovega monoksida v krvi, ki jo povzroča z avtomobilskimi izpušnimi plini zasičen zrak. Dalj časa trajajoče delovanje teh plinov — trdijo zdravniki — je lahko zelo nevarno. Priporočajo, naj prometniki na takšnih križiščih ne opravljajo službe brez odmora dalje kot pol ure.

POBUDA DRUŠTVA EX LIBRIS SLOVENIAE

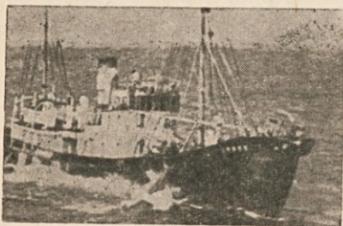
Društvo ljubiteljev drobne grafike Ex libris Sloveniae iz Ljubljane je nedavno pripravilo akcijo za izdelavo otroških ekslibrisov. Revija »Pionir« je to akcijo razpisala v drugi letošnji številki kot delovno nalogo. Otroci so morali v linolej ali les vrezati ekslibrise s poljubnimi motivi in jih poslati uredništvu revije.

Za akcijo je bilo med otroki neverjetno veliko zanimanje, saj je pri nalogi sodelovalo več kot 700 otrok z 52 slovenskih šol. Poslali pa so 806 različnih ekslibrisov.

Posebna žirija je pregledala poslano gradivo in izbrala nekaj nad 250 ekslibrisov. Za dvajset najboljših ekslibrisov so bili otroci tudi nagrajeni. Tiskana pa je bila tudi mapa, v kateri so reprodukcije vseh dvajsetih najboljših del.

BORIS PAHOR:

25

Parnik trobi nji

Odšla je k oknu. Danilo je rekel, naj leže, a ne mara ga tako pričakati, zdi se ji, da bi bila še bolj razorožena, kakor se čuti zdaj. Rekel je, da ima navado poleti in pozimi pod mrzlo prho zjutraj in zvečer; ona je tudi za to, samo da je doma imela bolj malo priložnosti. Nocoj pa ne mara, da bi se raztresla s tem. Čuti, da mora biti zbrana. Mirna in zbrana. In stoji ob oknu in opazuje luči v daljavi na morju, a misli na njegovo telo pod prho, ki je isto kakor davi v vodi, samo da ji je zdaj dosti bliže, tesno ob nji; ko skuša prestreči rahel drget, ki se bliža njenim bokom kakor božanje nevsiljivega vetra, pa čuti, da se mu ne bo mogla ubraniti. Tako je kakor takrat, ko se prebujala mrščavica, ki oznanja prehlad, in se ji človek zaman upira z voljo in s tem, da bi jo odmisllil; trenutek zatem se hladni val razlije po vsi koži in je gospodar celega telesa. Hkrati se sprašuje, ali ženska bitja zmeraj tako živo in razločno sledijo prihodu dokončne spremembe svojega stanja ali pa je samo ona deležna teh občutkov, ker je njen primer izjemen in njena odločitev tako zavestna, tako malo ovita v megleno pričakovanje, ampak skoraj trezno sprejeta korak za korakom. Pa vendar, si pravi, ni vse samo treznost in hotenje. Srečanje v vodi davi je prišlo kakor del sinjega ozračja in širokega morja, in z Danilom sta si bila edina v predajanju teles mehki tekočini, ki ju je ovijala. Prav tako pod platnom, ki so ga šibali pljuski, medtem ko je ona spregovorila. Da, a samo da ni Danilo napačno razumel in je zdaj že v sobi za goste. Ob ti nenadni misli je namah spet vsa budna, skuša prisluhniti kakšnemu šumu spodaj in se misli še bolj pri-

bližati oku, da bi videla, ali pada svetloba s spodnjega okna na latnik. Zato ker se ji na mah zazdi, da je opeharjena kakor nevesta, ki so ji pred poroko naznanili ženinovo izginitev.

Tedaj so se neslišno odmaknila vrata.

„Zakaj nisi legla,“ je rekel polglasno, kakor da pazi, da ne bi zbudili spečega človeka, a hoče s to zadržanostjo izraziti hkrati spoštovanje do nenavadnega ozračja.

„Gledala sem knjige,“ je rekla. In zazdelo se ji je, da ji knjige zares prihajajo na pomoč.

A Danilo je že bil ob nji in čutila je njegovo roko na ramenih, medtem ko ji je njegova desna dlan odstirala lase, da se je lahko približala licu. In bila je spet v oblasti valov, kjer hotenje nima več nobenega pomena, kakor v tineri ob jamboru, ki niha po ukazu razburkanega morja. A ta trenutek vé, da se njena zavest še bolj oddaljuje, da se bo vsak hip vsa odsrkala in da je prav, če se bo, ker je ob Danilu, ker je ta izguba zavesti bogastvo za oba, skupen potop v vodne plasti, v katerih se njuni telesi prepletata kakor alge.

„Ema,“ je potem rekel; v njegovem glasu pa so bili hkrati začudenje, dvom in mehka naklonjenost.

Prikimala je in gib njene glave je premaknil lase ob njegovem licu. In čutila je, da zaradi tega njenega giba ni izrekel stavka, na katerega je ozračje bilo že pripravljeno; tako pa je vedela, da tudi njena zavest neslišno sledi gibu njenega telesa, ki se je rahlo premaknilo k ponujeni bližini.

Spodaj po obronku gre spet mimo vlak. Kdo ve, koliko jih potuje vsako noč; in zdi se ji, da prihajajo vlaki v enakih časovnih presledkih, čeprav se hkrati zaveda, da ima najbrž ta občutek zato, ker prebujena, a zamišljena spremlja brnenje nočne tišine. In ves čas se ji ni rodila ne potreba ne želja, da bi spala, in njeno telo, tako se ji zdi, bo edino v vsi pokrajini, ki bo pričakalo v polni zavesti jutranje svitanje; ker to prebujenje se je, to natanko vé, združilo z vsemi celicami njenega bitja in bo trajalo naprej brez prestanka. Niti malo si ni mogla misliti, da bo ta sprememba tako bistvena; vse mogoče predstave je

imela o tem, a večinoma so bile v zvezi z zdravniško razlago dogodka in povezane z mislijo na bolečino. In tudi pojem krutosti ali vsaj tope sile je bil primešan tem predstavam, zaradi Faninega objestnega značaja in njenega močnega telesa. Tako je živela v zmotni misli, da je za takšno odločitev potrebna skorajda nekakšna junaška priprava in da bo treba v določenem trenutku priklicati na pomoč trden sklep, ki ga je naredila volja; medtem ko jo je za hip zaskelilo in hitro izginilo, utonilo v valovih, ki so se iz žarišča razširjali v vse smeri. Zdaj šele razume Fani, to je bil način, s katerim je razdajala silo, ki je prekipela v nji, a v tem Fani najbrž ni bila ne podivjana ne grda, zoprna je bila samo v izrazih, s katerimi so opletali te stvari njeni vzgojitelji, in ki so vsi imeli svoje poreklo v vojašnicah. Zdaj šele razume Fani kot žena ženo in se ji zdi, da ji je bližja, in se obsoja, da je sestro mrzila, obenem pa si pravi, da nihče ni mogel zahtevati zrelosti od nje, medtem ko bi Fani, ki je bila starejša, ne smela dati nji slabega zgleda s tem, da se je dala na voljo črnim srajcam. A nocoj ne mara misliti na to, nocoj se je pričelo nekaj, kar je na antipodih vseh teh spominov. Da, pravzaprav bi rada imela hčerko, da bi z njo nadomestila Fani, vzgojila bi jo po svoji podobi in tako uničila preteklost; na to je že mislila nekoč, a je imela zmeraj vtis, da je neuresničljivo, ker ni mogla videti sebe ob moškem telesu. Zdaj so vsi ti njeni občutki splahneli, spuhteli kakor voda na razbeljeni skali. Zdaj, ko je videti, da ta možnost lahko postane tudi stvarnost, zdaj si misli, da v resnici ne bi izbrala deklice, če bi lahko izbirala, ker je možki dosti bolj samostojen, in tudi če počenjajo z njim kakšne nesramnosti, je njegovo telo vendar dosti manj izpostavljenost kakor dekliško. Imeti dečka, ki bi odrasel v drugega Danila in bi bil trden v svojih dejanjih, trden in hkrati v srcu mil, odločen kakor on in kakor on v ljubezni rahločuten. Saj ne more za gotovo trditi, da je tako, a najbrž takšna izkušnja, kakršna je ta njena, zadostuje, da lahko omeni njegovo tenkočutnost; ne more si misliti, da bi v kakšnem drugem primeru lahko prišla bolj do izraza. In spet sledi njegovi dlani, ki se komajda dotika njene kože,

Megleno jutro

Nekje zunaj mesta sta stopila v voz. Le mimogrede ju je opazil, ker sta bila oblečena v čno. Najbrž sta šla na kak pogreb. Sicer pa ju ni več pogledal. Vozil je in zvonil, se jezil nad zaspanimi vozniki, ki so se tako počasi umikali s proge, in široko zehal. Pravzaprav ni na nič posebnega mislil, le tako mimogrede se je spomnil zavodarjev, ki jih je moral snoči peljati s posebnim vozom v Št. Vid, kar mu je vzelo dobro uro spanja. Sicer pa je bil ta dan kakor vsak, le malo gostejša megla je ovijala umazano siva poslopja in blatno cesto.

„Mama, ali bodo Edija res pokopali in ga ne bom nikdar več videl?“ mu je nenadoma udaril na uho otroški glas za njegovim hrbtom.

„Res, Janko! — Vendar ne smeš biti žalosten zaradi tega; kaj pa naj bi sicer naredili z njim sedaj, ko je mrtev!“ je odgovarjal ženski glas. Nekaj časa je bilo vse tiho, le nenamazan kolesa tramvaja so škripala in cvilila, da je moral postati človek nervozen. Nato je nenadoma spet vprašal otroški glas:

„Kaj pa je storil Edi, da je moral umreti? Kako lepo bi bilo, ko bi še živel! Mama, še veš, kako lepo sva se včasih igrala?“

„Nikar ne misli na take stvari!“ je tolažila gospa otroka.

„Le kaj sta morala ta dva stopiti prav v moj voz!“ se je voznik zjezil. „Menda ju je vrag prinesel prav zato, da mi znova odpreta staro rano, o kateri sem mislil, da je že vendar zaceljena.“

*

Kdaj je že vse to bilo!...

Takrat še ni bil pri Maloželezniški družbi. V tovarni je delal in z revno plačo skrbel za dom: za ženo, sina in zase. Da, za sina!... Stisnil je ustnice ob grenkem spominu in s tako silo stopil na zvonec, da so se potniki začudeno ozrli. Skušal se je otresti boleče misli na pretekle dni, toda ni se je mogel; vedno znova ga je obletavala in mu ni dala miru. Še nikdar po tistem ga ni tako zgrabilo kot danes. Bo le moral pomisliti na tiste, s krvjo oškropljene grenke dni! Prav iz pisarne je bil prišel, ko je planil nekdo v tovarno in zaklical njegovo ime. V grozni slutnji mu je zastal dih... Kaj se je zgodilo?... Samo: „Domov tecil!“ je še ujel med oglušujočim ropotanjem strojev. Brž je zmetal delovno obleko s sebe in oddrvel iz tovarne.

Le kaj se je zgodilo! Nesreča?... Žena?... Sin?... Hitel je po znanih ulicah, da so se ljudje začudeno ozirali za njim.

Kot omotičen se je zaletaval v mimoidoče, ni se oziral ne na levo ne na desno, le čudna slutnja ga je gnala naprej. Zasopel je pridrvel domov. Tedaj je zagledal svojega ljubega otroka: negibno je ležal na postelji, obleko je imel prašno in zamazano, iz čela pa mu je preko nalahno priprtih oči curljala temnordeča kri, kapljala v dolgih kapljah na tla in se strjevala v temno mlakužo. — Srce mu je zastalo; besedice ni mogel spreговорiti. Nemo je strmел na posteljo, ne da bi se zavedal, kaj se je zgodilo.

„Avto ga je!“ je plaho pripomnil nekdo. Z blodnimi očmi se je ozrl naokrog, se hipoma vzravnil in besna jeza ga je popadla. Stisnil je ustnice in udaril najbližjega zraven sebe, da se je opotekel skozi vrata.

„Poslušna“ hčerka

Krapež je imel »dolge prste!« Z drugo besedo: vedno se ga je rado prijelo kaj takega, kar ni bilo njegovo. Ženi je bila ta moževa navada zoprna. Vedno ga je svarila, naj ne krade in zraven s strahom pristavila:

»Le kakšni bodo otroci, če ti ne poznaš nobene poštenosti!«

Mož pa se je zadovoljno muzal: »O, le nič ne skrbi, če se otroci po meni vržejo, saj tak človek je nekaj vreden, ki kaj domov prinese.«

Otroci so doraščali in Barbka je odšla v mesto v službo. Bila je služkinja pri že starejših zakoncih. Gospa je bila bolehnata in zelo sitna, toda, ker je bila Barbka delavna, sta se kar dobro razumeli. Gospod pa je bil zelo ljubezniv, Barbka pa mlada in lepa. In tako je med njima kmalu vzcvetela ljubezen.

Ko je gospa spoznala, da se Barbka in njen mož predobro razumeta, je Barbko odslavila, toda Barbka je medtem že spoznala, da bo mati.

Barbka je ostala v mestu pri sorodnici. Oče Krapež je večkrat začudeno vprašal ženo, zakaj Barbka nič več ne pride domov. Žena je molčala in s strahom pričakovala, kaj bo, kako bo mož divjal, ko bo zvedel, kako je z Barbko.

Barbki je potekal čas. Ko so jo odpustili iz porodnišnice, kjer je rodila krepkega sinčka, se je napolnila proti domu. Počasi je stopala proti domu, z belim svežnjem v naročju. Oče jo je že na poti zagledal in začudeno premišljeval, kaj nese v naročju.

„Izginite!“ se je zadržal s čudnim votlim glasom in iz oči so mu letele strele. „Kaj boste pasli radovednost, hudiči! Ven se poberite!“ Besno je pograbil stol in mahal z njim naokoli. Sam je ostal z ženo in mrtvim sinom v sobi. Tedaj se je sesedel za mizo, zagrebel obraz v žuljave roke, srce mu je vzdrhtelo, zdelo se mu je, da ga nekdo stiska za grlo, ni se mogel več zadržati in razjokal se je kakor otrok...

*

Tedaj ga je zbudil iz zamišljenosti grozen krik. Za hip mu je zatrepetal pred očmi prestrašen otroški obraz. Le toliko prisotnosti je še imel, da je hitro zavrl voz, nato pa se mu je zavrtelo pred očmi, da je padel po tleh. Okoli voza so se zbirali ljudje, sredi med njimi pa je ležal otrok. Iz čela mu je curljala kri in se razlivala po mrzlem sivem tlaku...

Tone Erman

Barbka je vstopila in, ko je oče spoznal, kaj se skriva v belem svežnju v njenem naročju, je z dvignjenimi rokami planil proti njej in kričal:

»Kaj, ti predzrnica, ti vlačuga, ti se drzneš še priti domov, se drzneš prinesiti...?«

»Ja, oče, saj ste zmeraj rekli, da je tak človek nekaj vreden, ki kaj domov prinese,« je mirno odgovorila Barbka in položila otroka na očetovo posteljo!

Angelca

Številka trinajst

Na neki prireditvi sta se srečala pesimist (črnogledec) in optimist (kdor pričakuje vedno dober izid).

Optimist je poznal pesimistovo šibko točko in je rekel:

»Nekoč sem bil povabljen na pojedino, kjer je sedelo pri mizi trinajst oseb.«

»Ojoj!« vzklikne pesimist. »Natanko trinajst?«

»Natanko,« je prikimal optimist. »Pa ne samo to: kosilo so nam servirali natančno ob trinajsti uri.«

»Gromska strela!«

»Servirali so nam trinajst jedi.«

»Kakšna nesreča!«

»To pa še ni vse,« je prikimal optimist.

»Pojedina je bila v petek.«

»V petek?« se je zgrozil pesimist.

»In trinajstega v mesecu!«

Pesimist je od groze dvignil roke. »To je

Čakam

Gledam skozi okno in čakam pismo. Bo prišlo danes? Jutri? Čez teden dni? Pisma ni..., samo srce boli...

Majda

Ne vem

Ne vem, zakaj bi te ljubila? Saj ta ljubezen kmalu bo uvela, ne da bi se razcvela. Ubil jo bo nekdo, ki dahnil vanjo bo svoj zlobni dah...

MARJETKA

strašno!« je vzkliknil. »Stavimo, da je doživel eden izmed gostov hudo nesrečo!«

»Uganili ste,« je dejal, »eden izmed gostov je umrl!«

»No, vidite,« je rekel pesimist zadovoljno, »saj sem takoj rekel! Kdaj pa je umrl? Še istega dne?«

»Ne,« je rekel optimist škodoželjno, »ni umrl istega dne.«

»Kdaj pa?« je vprašal pesimist brez sape. »Čez trinajst let!«

Za dobro voljo

Učiteljica vpraša učenca: „Ali si že prebral knjigo, ki si si jo sposodil pred enim mesecem?“ Učenec: „Se ne. Mama mi je naročila, naj si prej umijem roke.“

*

Učiteljica je pokazala črko A in vpraša Tomaža: „Kaj je to?“

Tomaž: „A.“

Potem je pokazala črko B: „In kaj je to?“

Tomaž: „To ni A.“

kakor da hoče priklicati iz velike daljave vanjo mir in zbranost, a jo hkrati pripravlja na še neznanu, samo sluteno čutenje, ki počasi priteka iz naklonjenega ozadja noči; popolnoma je izgubila zavest razgaljenosti in bližini njegove roke je ob njenih prsih mehka napetost morske vode, ki privalovi, ko telo leži na hrbtu, se prisloni ob nederje in spet odvalovi dalje, da prepusti mesto naslednjemu valu.

In z njegove dlani, iz prstov njegove roke prihajajo skozi njene prsi vanjo kakor proge žarkov, ki se usmerjajo v vse strani, prebujajo toplotne iskre v sencih in potem v kolkih, pa nekje v notranjosti, kjer njeno telo do zdaj ni bilo njeno, ker znamenja njegovega življenja šele zdaj komaj zaznavna prihajajo iz neslutnih globin.

A ko je videti, da je izžarevanje njegove dlani doseglo višek, tako da se svetloba že preliva preko roba pravkar odkrite, a že prepolne posode, se ob dotiku njegovih ustnic njeno nederje razžari, kakor da je nenadoma vzkliklo živo sonce iz njenega vodoravnega bitja in napojilo s svojim žarčanjem obraz tistega, ki ga je priklical v življenje; in potem se na pekoči planjavi, kakor na ravnini gorečega peska, pokaže še drugo, do zdaj neodkrito, a od tega trenutka živo in neugasljivo sonce. Tako je postopoma zmeraj bolj bitje, ki ga na novo odkrivajo, in obenem je ona sama odkriteljica tega neznanega ženskega bitja. In prav zares, da si zdaj, ko je noč naokoli in Danilo spi, lahko trezno prizna, da je šele pred kratkim postala zavesten del ženskega sveta; tisti trenutek bi najrajši prosila, naj ji prizanese, a prav poplava, rastoča plima, zaradi katere je mislila, da se bo njena prošnja rodila, je potem prinesla dokončni potop nad njeno zavest. Bilo je, kakor da ostrina sončnega žarka razžarja konici njenih prsi, s katerih se tenke proge voljne žerjavice razliva po nji, vse do pasu in niže, kjer se njeno telo prvič prebujajo. Ne, takrat ni mogla na to misliti, zdaj pa vé, da si je prej predstavljala, kako se bo vse dogajalo na drugem kraju in da bo združeno z bolečino, medtem ko se je potem razvnel predvsem gornji del telesa. Ne tisti trenutek ni vedela za to, takrat je samo čutila, kako njene

prsi niso več njene prsi, ker jih odnaša mehki vrtimec, v katerem krožijo in katerega se skuša ubraniti. Saj, in najbrž se je res skušala osvoboditi, a njegove dlani so bile ob strani dva trdna zaslona, ki imata ujeto med sabo njeno belo morje in varujeta, da se ne bi beli valovi prelivali čez tesna valobrana. Tega pa se zaveda, da je bila nekako huda, ker se ni mogla osvoboditi in se je vsak njen trzaj izjalovil, a prav tako se zaveda, da se je naslednji trenutek prav zaradi vnaprej onemogočenega bega še bolj pogrezala v bele valove, ki jih je sprejemala z vsem svojim bitjem; ker tedaj je njegova roka nepričakovano začela risati vzdolž njenega telesa stezo, po kateri se bo spustil ognjeni potok, in skoraj brezumno je bila tista polnost njenih prsi in novega ognjišča, ki je nastajalo v središču njenega telesa in je odpošiljalo svoje žarke v vse smeri. Tako da je bilo nevzdržno in sama ne vé, kako da se ni uprla in zbežala, ampak se je še bolj pustila obvladovati od sile, ki je bila neskončno voljna in hkrati neskončno žareča; ker tedaj se je zgodilo, da je prišel tisti zbodljaj, ki je bil za trenutek kakor pik ostrega žela, a se je že naslednji hip razblinil v raznetju nove oblasti, ki je gospodovala v njenem telesu. In prvi hip je imela občutek, da jo nekaj duši, čeprav je vedela, da ima grlo prosto. Da, bilo je, kakor da ji bo zmanjkalo zraka zaradi njegovega prihoda v njeno telo, a še bolj najbrž zaradi tega, ker je božanje njegovih ustnic še zmeraj nadaljevalo tisto omamo v njenih nedrih. Potem je menda zares izgubila zavest, ker se spominja samo, da je začela razpadati na svetle drobce, kakor da je njeno telo iz peska, da, kakor da se ruši predor, ki so ga otroci izdobilili v sivorumen pesek in ga je sonce izsušilo in speklo. A morebiti ne, ni bilo podobno razmravljenju sipka, ampak razpadanju neotipljivih svetlobnih iskric, ki so razkrajale njeno telo in ga razdajale po vsi širni planjavi sveta.

Ne more seve primerjati, a če je Fani vsaj podobno doživljala, potem je razumljivo, da je gledala nanjo tako pomilovalno. Vsa ta leta so odtekla mimo, ne da bi pravzaprav vedela za svoje telo. In razodeva se ji tudi spoznanje, da za takšno razmerje med ženo in možem ne pri-

haja v poštevnarodna pripadnost, žensko telo se ravno tako razživi ob tujem ljubimcu. A ne, ni res, ne more si predstavljati, da bi jo, potem ko se jima je počasi približala tišina, nagovoril nekako z besedo, ki bi bila v nasprotju s Cankarjevimi knjigami tukaj na polici; pa tudi če njegova beseda ne bi bila v nasprotju, tudi če bi bila samo gluha za Gradnikove in Kosovelove stihe, bi bila premalo za popolno zadostitev njenega bitja. Vse bi bilo pravzaprav dosti bolj preprosto, ker bi se končalo prej, preden bi prišlo do takšne intimnosti, obenem pa si misli, da je tudi ona šla na sestanek z neznancem, ki ga je srečala na pomolu. A pri nji je bilo drugače, pohajala je brezposelna in vabilo je sprejela bolj iz izzivalnosti kakor pa v pričakovanju nekega čustvenega razpleta in neke vezi. Saj, zdaj trdi tako, a če bi se bila navezala nanj, je vprašanje, kako bi bila zadevo rešila. Ne, razločno vé, da bi jo končala proti svojemu nagnjenju, če bi bilo potrebno, a še prej bi bila preprečila, da bi to nagnjenje poglajlo korenike. Za to vé čisto razločno, kakor je razločno prosila Danila pod upognjeno jadrovino, na katero je štropotal dež. Nazadnje mora pomisliti na to, da se je odzvala vabilu na izlet z jadnico prav zato, ker je čutila, da je Danilo v nečem nenavadnem, in čeprav ni pomislila, da bi jo mogel nagovoriti po slovensko, je najbrž tisto nagnjenje prihajalo iz nezavedne slutnje o ti nujni sorodnosti. Ne, ne more si misliti, da bi s tem vitkim telesom, ki je potem ležalo ob njenem telesu, medtem ko je njegova zagorela roka šla kakor rjav most čez njen pas, ne more si misliti, da bi s tem slokim telesom ne nadaljevala zgodovine ribiške hiše v bregu in usode ljudi, ki so stoletja prirasli k temu obrežju, kakor školjke k skali. In res je Danilo, kakor da se je njun pogovor začel prav ob prišepetavanju starih zidov, takrat rekel, naj se preseli sem, ko bo njegova soba zaradi odhoda k vojakom ostala prazna. Ugovarjala je, da to ne gre kar tako, a je že vedela za njegov odgovor in se ga veselila, ker ji je poglabljaj domačnost okolja, in bilo ji je, da bi skočila k oknu in se razgledala po morju in ugotovila, ali kolonija luči še zmeraj osamljena žari v daljavi.

(Dalje prihodjiti)

Celovec

NEDELJA, 5. 5.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji. — PONEDELJEK, 6. 5.: 13.45 Informacije — Nekaj minut s tamburaši — Današnja književnost v nemškem jeziku — 4. — TOREK, 7. 5.: 9.30 Dežela ob Dravi — Land an der Drau — 13.45 Informacije — Športni mozaik — Otroci, poslušajte! — SREDA, 8. 5.: 13.45 Informacije — Po lovčevih stezah — Koroški kulturni pregled. — ČETRTEK, 9. 5.: 13.45 Informacije — Iz kulturnega življenja koroških Slovencev. — PETEK, 10. 5.: 13.45 Informacije — Gremo v Vogrče — 3. — SOBOTA, 11. 5.: 9.05 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

Avstrija

1. PROGRAM

NEDELJA, 5. maja: 16.30 Za otroke od 6. leta dalje: Wickie in močni možje: „Osvoboditev“ — 16.55 Za otroke od 11. leta dalje: Kenguru Skip-py — 17.20 Za družino: Svet znamke — 17.40 Jadrati bi moral znati — 17.55 Tuto, lahko noč za najmlajše — 18.00 Veselje ob glasbi — 18.30 Lumierjevi otroci — 19.00 Zlato in dragulji — 19.30 Čas v sliki — 19.45 Šport — 20.10 Kristjan v času — 20.15 Igra v jutranjem svitu, Arthura Schnitzlerja — 22.00 Čas v sliki — nočna izdaja in šport.

PONEDELJEK, 6. maja: 18.00 Znanje — aktualno — 18.25 Tuto, lahko noč za najmlajše — 18.30 Veselje s Charlijem: „Noge v kvasilu“ — 19.00 Avstrija v sliki — 19.20 ORF danes — 18.30 Čas v sliki in kultura — 20.06 Šport — 20.15 Ljudje na renču Shilu: „Major in razne zvijače“ — 21.15 Oddaja ORF — 21.25 Televizija v preteklosti — 22.10 Čas v sliki — nočna izdaja.

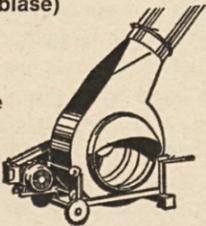
TOREK, 7. maja: 18.00 Walter in Connie: Tečaj angleškega jezika — 18.25 Susi in Toni, lahko noč za najmlajše — 18.30 Arnie: Želodčne bolečine — 19.00 Avstrija v sliki z Južno Tirolsko — 19.20 ORF danes — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.06 Šport — 20.15 Srečanje z živaljo in človekom — 21.00 Start, film Jerzyja Skolimowskega (1967) — 22.30 Čas v sliki — nočna izdaja.

SREDA, 8. maja: 10.00 Televizija v šoli: Mikroskop — 10.30 Monatafon — 11.00 Program za delavce: Start — 16.30 Za otroke od 6. leta naprej: Češnjevo drevo — 17.10 Risanje — slikanje — oblikovanje — 17.35 Za otroke od 11. leta naprej: Lassie: „Voda narašča“ — 18.00 Tečaj francoskega jezika — 18.25 Susi in Toni, lahko noč za najmlajše — 18.30 Kuhinja v televiziji — 18.55 Oddaja ÖVP — 19.00 Avstrija v sliki — 19.20 ORF danes — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.06 Šport — 20.15 Jodlanje — dudlati — dunajska pesem — 21.10 Prerezi — 22.10 Čas v sliki — nočna izdaja.

ČETRTEK, 9. maja: 10.00 Televizija v šoli: Kaj lahko postanem? — 10.30 Vizija ZDA — 11.00 Snov in prostor; naša Rimska cesta — 11.30 Pr-

Pihalnike (Heugebläse) od S 3.300.— in druge poljedelske stroje

vam dostavlja na dom

Jožef Pernè

KLANČE 39

9132 Galicija — Gallizien

va pomoč: Predno pride zdravniška pomoč — 12.00 Rokoko — 18.00 Tečaj italijanskega jezika — 18.25 Susi in Toni, lahko noč za najmlajše — 18.30 Športni mozaik — 19.00 Avstrija v sliki — 19.20 ORF danes — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.06 Šport — 20.15 Napad lahke brigade, film Tonija Rickardsona (1968) — 22.05 Čas v sliki — nočna izdaja.

PETEK, 10. maja: 10.00 Televizija v šoli: Deset zapovedi: Lastnino spoštovati — 10.30 Donava v Avstriji — 11.00 Program za delavce: Napad lahke brigade — 12.30 Klub seniorjev — 18.00 Zeleni svet „mednarodni agrarni magazin“ — 18.25 Susi in Toni, lahko noč za najmlajše — 18.30 Zaljubljen v čarovnico: „Zdravilna ljubosumnost — 18.55 Predsedniška konferenca kmetijskih zbornic — 19.00 Avstrija v sliki — 19.20 ORF danes — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.06 Šport — 20.15 Uradni spisi XY-nerešeni — 21.20 Odkrito povedano — diskusija ORF — 22.20 Čas v sliki — nočna izdaja — 22.25 Bobni smrti ob veliki reki, pustolovski film — 23.45 Uradni spisi XY-nerešeni. Poročila in reakcije.

SOBOTA, 11. maja: 16.50 Za otroke od 5. leta naprej: Listamo po slikanici — 17.10 Pošiljka z mišjo — 17.35 Za otroke od 6. leta dalje: Rikiki-tawi — 17.55 Poklic — aktualno — 18.00 Za družino: Družina Patridge — 18.25 Susi in Toni, lahko noč za najmlajše — 18.30 Kultura — posebno — 18.55 Dober večer v soboto... reče Heinz Conrads — 19.20 ORF danes — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 „Zadelo je“, ljudska igra Willibalda Eckla — 21.55 Šport — 22.25 Čas v sliki — nočna izdaja — 22.30 Tekmec.

2. PROGRAM

SOBOTA, 4. maja: 14.00—16.30 Mednarodne konjske dirke in poročilo o treningu za svetovno prvenstvo za veliko nagrado Avstrije motornih koles — 16.30 Onedinova linija: Skrivnostni potnik — 17.20 Vesoljska ladja Enterprise: Kirk obtožen — 18.10 Podjetje krt — 18.30 Mini-Max. Vse za tisk — 18.55 Glasbena poročila dr. Harald Goertza — nato igraj z nami harmoniko — 19.30 Čas v sliki — 20.00 ORF danes — 20.06 Znanstvena poročila — 20.09 Okolica — 20.15 Točka nič, Wolfganga Mühlbauerja — 21.50 Čas v sliki.

NEDELJA, 5. maja: 13.25 do 15.15 Svetovne motorne dirke za veliko nagrado Avstrije (Salzburgering) — 15.15—15.50 Konjske dirke v Laabu in Walde — 15.50—16.30 Svetovno prvenstvo motorjev s prikolicco — 16.30—17.15 Konjske dirke — 17.15—18.00 Svetovne motorne dirke do 350 ccm in do 125 ccm — 18.00 Tedenski magazin — 18.30 Mi 74; južna Stajerska — 18.45 Poznate melodije? — 19.30 Čas v sliki — 19.45 Kultura-posebno — 20.10 Okolica — 20.15 V lastni zadevi, prenos iz gledališča Ronacher — 21.45 Vprašanja kristjana — 21.50 Čas v sliki.

PONEDELJEK, 6. maja: 18.30 Iz šolske televizije: Boj utopitvam — 19.00 Prva pomoč — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.00 ORF danes — 20.06 Znanstvena poročila — 20.09 Okolica — 20.15 Govor in odgovor — 21.15 Leharjeva vila: vodstvo po muzeju v Bad Ischlu — 21.40 Televizijske ponovitve.

TOREK, 7. maja: 18.30 Iz šolske televizije: Donava v Avstriji — 18.55 H. A. Trabwrjevi filmi o naravi: „Skalna votlina kot življenjski prostor“ — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.00 ORF danes — 20.06 Znanstvena poročila — 20.09 Okolica — 20.15 Horst Jankovci v Južni Africi — 21.00 Čudne življenjske zgodbe barona Friedricha von Trencka (2. del).

SREDA, 8. maja: 18.30 Iz šolske televizije: Rokoko — 19.00 Nova matematika — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.00 ORF danes — 20.06 Znanstvena poročila — 20.09 Okolica — 20.15 Kratki film — 20.25 Nogometni finale pokala pokalov v Rotterdamu med Milanom in vzhodnonemško enajsterico iz Magdeburga.

ČETRTEK, 9. maja: 18.30 Iz šolske televizije: Deset zapovedi: Seksualnost in ljubezen — 19.00 Veliki gozd — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.00 ORF danes — 20.06 Znanstvena poročila — 20.09 Okolica — 20.15 Dalje, dalje — 21.45 Iz medicinske šole — 22.15 Televizijske ponovitve.

PETEK, 10. maja: 18.30 In potem jih damo v zapor — 19.15 Učne tehnike za odrasle (15) — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.00 Spotoma ob konec tedna — 20.06 Znanstvena poročila — 20.09 Okolica — 20.15 Originalni film: Ti ne boš nikoli bogat — 21.40 Televizijske ponovitve.

Ljubljana

NEDELJA, 5. 5.: 9.30 L. N. Tolstoj: Vojna in mir — 10.15 Ljudje in zemlja — 11.15 Mozaik — 11.20 Otroška matineja: Beli kamen, Dokumentarni film — 12.15 Poročila — Nedeljski popoldne — 18.05 Poročila — 18.10 Morski volk — 19.45 Risanke — 19.50 Cikcak — 20.00 TV dnevnik — 20.25 Tedenski zunanjepolitični komentar — 20.30 3-2-1 — 20.40 TV igra — 21.30 Mesta: Split II. del — 22.00 Propagandna oddaja — 22.05 Športni pregled — 22.40 TV dnevnik.

PONEDELJEK, 6. 5.: 8.10 in 9.30 TV v šoli — 14.10 in 15.30 TV v šoli — ponovitev — 16.45 Madžarski TVD — 17.50 Koko Moko in vrbček Skoko — 18.05 Risanke — 18.15 Obzornik — 18.30 Na daljnem severu — 18.55 Mozaik — 19.00 Mladi za mlade — 19.30 Kaj hočemo — 19.45 Risanke — 19.50 Cikcak — 20.00 TV dnevnik — 20.25 3-2-1 — 20.30 Sodobna oprema — 20.40 M. Bor: Raztrganci — 21.55 Kulturne diagonale — 22.25 TV dnevnik.

TOREK, 7. 5.: 8.10, 9.35 in 10.05 TV v šoli — 14.10, 15.35 in 16.10 TV v šoli — ponovitev — 17.00 Šolska TV — 17.45 Peli so jih mati moja — 18.00 Risanke — 18.10 Obzornik — 18.25 Jazz na ekranu: Summit — 18.55 Mozaik — 19.00 Marksizem v teoriji in praksi — 19.20 Mozaik kratkega filma — 19.45 Risanke — 19.50 Cikcak — 20.00 TV dnevnik — 20.25 3-2-1 — 20.35 Pogovor o samoupravnem sporazumu glede na osebne dohodke — 21.25 W. S. Reymont: Kmetje — 22.15 TV dnevnik.

Gostilna „Ostrouška“ v Trstu

Za mnoge slovenske ljudi, ki prihajajo s Koroške in drugih slovenskih dežel v Trst, je pogosto težko najti primerno gostilno, kjer bi se v domačem slovenskem okolju okrepčali ali pojužinali ter bili postreženi za primerno ceno. In vendar je v mestu nekaj gostiln, kjer se lahko po domače pogovorijo in naročijo, ne da bi tvegali presenečenje, da naročijo nekaj nepoznanega in odidejo nezadovoljni.

Na tržaškem obrežju ob grški pravoslavni cerkvi v Ulici sv. Nikolaja I. (Via S.Nicolò), ima gospa Marija že od leta 1936 pravo tržaško domačo gostilno, kjer je vsak gost postrežen s pristno domačo jedjo in pijačo po zmerni ceni.

Že na vohu nas pozdravi čenik v slovensščini in italijanščini: „Listino prezi — Čenik“. Notranjost je domače preprosta. Na levi od vhoda je kuhinja, ki je v skrbni gošpe Marije. Na desno pa je jedilnica, miren prostor brez vsiljive muzike ali česa podobnega, kjer človek res lahko v miru pojužina ali povečerja. Za goste skrbita gospa Ana in gospod Feliks. Presenetni nas umirjena tržaška prisrčnost, kot da bi bili že znanici, akoravno smo prvič tu. Prisrčnost in odkritost tržaških in kraških ljudi, ki je ob poplavi današnjih televizorjev in transistorjev postala že redka.

Zanimivo je poslušati, kako se v gostilni družino prepleta slovenska in italijanska govorica, slovenska in tržaška italijanščina ter mnogokrat tudi hrvaščina, kar nikogar ne moti. Nasprotno, daje nam občutek, da smo še zmeraj v mednarodnem Trstu. In prepletanje jezikov je sestavni del mesta tudi še po vseh preteklih časih iredentizma in fašizma.

Na željo dobimo „Čenik“, kdor je Italijan pa „Listino prezi“. Najenostavneje je naročiti „turistični menu“, stane 1.400 lir in vsebuje juho, glavno jed s prilogo, posladek, kruh in tudi četrtno naravnega vina. Ako pa želimo kaj posebnega, je treba nekoliko poznati primorsko kuhinjo in njene kraške in tržaške posebnosti. Naj jih slovenskemu turistu naštejemo nekaj:

Mineštre, po 200 lir, med temi ječmenova ter sirkova, so posebnosti, ki jih danes že redko kje naletimo. Gospa Marija Ostrouška jih ima! Lahko se odločimo, ker smo že na Primorskem, tudi z joto (zeljnato gosto juho z dodatkom prekajenega). In seveda tudi za edinstveno tržaško posebnost brodet, okusna juha iz mnogih vrst rib, ki jo menda znajo narediti prav le v Trstu.

SREDA, 8. 5.: 8.10 in 10.50 TV v šoli — 15.30 TV v šoli — ponovitev — 16.45 Madžarski TVD — 17.40 Beli kamen — 18.10 Obzornik — 18.25 Od zore do mraka — 18.55 Mozaik — 19.00 Glasbena oddaja — 19.20 Risanke — 19.50 Cikcak — 20.00 TV dnevnik — 20.20 3-2-1 — 20.25 Rotterdam: Nogometni finale za pokal prvakov — 22.15 TV dnevnik.

ČETRTEK, 9. 5.: 8.10 TV v šoli — 9.35 Francoščina — 14.10 TV v šoli — ponovitev — 15.35 Francoščina — ponovitev — 16.40 Šolska TV — ponovitev — 17.00 Po poteh partizanske Ljubljane — 19.15 Naš ekran — 19.45 Risanke — 19.50 Cikcak — 20.00 TV dnevnik — 20.25 Kam in kako na oddih — 20.40 V. Zupan: Dve glasni priči — 21.15 Četrtekovi razgledi — 21.45 Glasbeni nokturmo — 22.00 TV dnevnik.

PETEK, 10. 5.: 8.10 TV v šoli — 10.50 Angleščina — 14.10 TV v šoli — ponovitev — 15.45 Angleščina — ponovitev — 16.45 Madžarski TVD — 17.40 Veseli tobogan — 18.10 Obzornik — 18.25 Etnomuzikologija — 18.45 Mozaik — 18.50 Atletika: Teki na kratko proggo — 19.15 Pet minut za boljši jezik — 19.25 TV kažipot — 19.45 Risanke — 19.50 Cikcak — 20.00 TV dnevnik — 20.25 Tedenski gospodarski komentar — 20.30 Propagandna reportaža — 20.35 3-2-1 — 20.45 Celovečerni film — ... TV dnevnik.

SOBOTA, 11. 5.: 9.30 TV v šoli — 10.35 Marksizem — 12.00 TV v šoli — 16.15 Rokomet Krivajva: Partizan — 17.40 Obzornik — 17.55 Iskanje Nila — 18.55 Mozaik — 19.00 Gledališče v hiši — 19.30 Rezerviran čas — 19.45 Risanke — 19.50 Cikcak — 20.00 TV dnevnik — 20.25 Tedenski notranjepolitični komentar — 20.30 3-2-1 — 20.40 4 asi — 21.30 Barvna propagandna oddaja — 21.35 Cannon — 22.25 TV dnevnik.

Poleg vsakdanjih jedi, kot so italijanske: testenine, golaž, tripe (vampi), več vrst pečenke, ne manjka za predjed tudi pršut s temno rdečim kraškim vinom „terano“. In seveda ribje posebnosti: kalamari (sipe) in tržaška polenovka (Stockfisch) s polento.

Posebnost gospe Marije pa je naravna telečja pečenka in žvacet (ital. sguazeto). Žvacet je tržaška jed: meso iz oprsja ali muškolet, zarumenjeno na maslu z malo čebule, dodatek paradiznika; ko je zarumenelo, se je bilo z razseklim mesom dodalo žličko moke, se spraznilo in zalilo. In ta okusna jed nas ne košta več kot 500 lir.

Kdor si želi posladek, lahko naroči domače pecivo: potico, ki je med drugimi polnjena tudi s pinoli (pinjino seme). Včasih se dobi tudi tržaški „presnitz“, pecivo iz orehov, mandljev, cvičbe (rozin), ter testa z malo masla, mnogo medu in malo ruma.

Domače okolje, domače jedi, domači ljudje, postajajo v našem gostinstvu ponovno iskani. Pričakovati je, da se bo ob bližajočih krizah, ki bodo vsekakor vplivale na tujski promet, konkurenčnost gostinske domačnosti še okrepila. Za slovenske ljudi pa je koristno, da vejo, kje so v zamejstvu lahko po domače postreženi.

Lanski uspeh v izvozu avstrijskega lesa

Z zadovoljstvom gledajo avstrijski izvozniki lesa nazaj na rekordno leto. Kot poroča industrija v posebnem poročilu, se je v prvem polletju 1973 posrečilo povečati vrednost izvoza za skoraj 40 odstotkov na 7,4 milijard šilingov. Pri upoštevanju le malo povečanega uvoza se je iako v prvih desetih mesecih povečal prebitok zunanje trgovine proti enakemu času prejšnjega leta za več kot eno tretjino na 4,2 milijarde šilingov. Ta lesni boom je povečal delež lesa pri celotnem izvozu od 7,5 odstotkov v letu 1972 na današnjih 9 odstotkov. Pri uvozu pa odpade na les samo še 2,7 odstotka.

Boom lanskega leta, ki je včasih že grozil, da sestav cen že kar pregreje, je šel roko v roki s prelaganjem težišča izvoza v prekomorske in tiste evropske dežele, ki niso članice EGS. Delež EGS je znova popustil, znaša pa še vedno 80 odstotkov. Tudi dobave lesa v države vzhodnega bloka in EFTA so se zmanjšale. Italija, glavni odjemalec Avstrije, je od januarja do novembra prvič kupila več kot 2 milijardi kubičnih metrov, kar je 9-odstotno povečanje. Nasprotno so se pa zmanjšale dobave Nemški zvezni republiki za 32 odstotkov.

Naš tednik izhaja vsak četrtek. Naroča se na naslovu: „Naš tednik“, Celovec, Viktringer Ring 26, 9020 Klagenfurt. — Telefon uprave 82-6-69. — Telefon uredništva in oglasnega oddelka 84-3-58. Naročnina znaša: mesečno 10.— šil., letno 100.— šil. Za Italijo 3400.— lir, za Nemčijo 24.— DM, za Francijo 30.— ffr., za Belgijo 300.— bfr., za Švico 25.— šfr., za Anglijo 3.— f. sterl., za Jugoslavijo 100.— N. din, za USA in ostale države 7.— dolarjev na leto. — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Nužej Tolmajer, Verovce št. 2, 9065 Zrelec. — Tiska Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu, Viktringer Ring 26.

RUTAR-CENTER

- ugodno dobavi
- in hitro na dom dostavi

RUTAR CENTER, A-9141 Dobriča vas — Eberndorf, telefon 0 42 36 - 381

Oglašujte v našem listu!